

**A POLIGRÁF HELYE A
BÜNTETŐELJÁRÁSBAN**

JELIGE:

„HÓVIRÁG”

TARTALOMJEGYZÉK

Bevezetés.....	2
A poligráf fogalma.....	4
A poligráf története.....	7
Poligráf megjelenése Magyarországon.....	10
Jogi szabályozás	11
1. Kezdetek	11
2. 1994. évi XXXIV. Törvény	12
3. 1998. évi XIX. Törvény.....	13
4. A vizsgálattal érintett alanyok köre.....	14
5. Poligráf alkalmazása az eljárás során.....	14
Bizonyítás és bizonyítékok a büntetőeljárásban.....	17
1. Bizonyítás	17
2. Bizonyítékok.....	18
Bizonyítási eszközök és a poligráf	20
1. Tanúvallomás	20
2. A terhelt vallomása.....	24
3. Szakvélemény	25
4. Tárgyi bizonyítási eszköz	27
5. Okirat.....	28
Bizonyítási eljárások és a poligráf.....	29
1. A szemle	30
2. A helyszíni kihallgatás	31
3. A felismerésre bemutatás.....	32
4. A bizonyítási kísérlet.....	33
5. A szembesítés.....	34
6. A szakértők párhuzamos meghallgatása.....	35
7. Értékelhető-e bizonyítékként az eredménye?	35
8. A poligráf megbízhatósága.....	36
9. Poligráf, mint vallomást befolyásoló eszköz?	38
Összegzés	39

Bevezetés

A hazugság születésüinktől fogva jelen van az életünkben, szerves részét képezi a társadalmi együttélésnek, amely képességünk egyik legfontosabbja azon tényezőknek, amelyek a kommunikáció komplexitásáért felelősek. Gondoljunk csak bele, milyen lenne az élet, ha a társadalom megkövetelné az abszolút igazmondást!? Valószínűleg elviselhetetlen.

Az emberek természetéből adódik, hogy szeretnék mindig az igazságot tudni, kideríteni, ha valaki eltitkol előlük valamit, nem mond igazat. Fokozottan érvényesül ez az igény az igazságszolgáltatás területén, hiszen az eljárás alá vont személy által elmondottak jelentősen befolyásolják az ügy további sorsát, illetve az illető személy további eljárásjogi helyzetét.

„A perjog kezdetben különböző alaki követelményekhez kötötte a szóbeli vallomás hitelességét, azaz a szigorú formai feltételeknek megfelelő tanú szava igaznak volt tekintendő. Ez az álláspont a XIX. századra megfordult, az emberi őszinteség háttérbe szorult, és helyébe lépett a vallomás hamis tartalmát firtató hazugságvizsgálat. A vonatkozó szakirodalom napjainkban is ezt a terminus technicust használja, a szavahihetőség mérése a hazugságvizsgálattal történik.”¹

Éppen ezért felmerült az igény egy olyan módszer kidolgozására, amely lehetőséget biztosít arra, hogy az eljárás alá vont személy szavahihetőségéről objektív módon megbizonyosodjunk. A poligráf éppen ennek az igénynek a kielégítésére jött létre, a dolgozat egyik célja annak megvizsgálása, hogy be tudja-e tölteni ezt a szerepet a műszer.

Természetesen az életben nincs olyan eszköz vagy módszer, amellyel szemben ne merülnének fel kételyek. Nincs ez másképp a poligráffal sem. A problémának technikai és jogi aspektusai is vannak, melyek közül a dolgozatomban a jogi megközelítéssel kívánok foglalkozni.

A poligráf, megjelenése óta megosztja a véleményeket a büntetőeljárásban betöltött helyét és szerepét illetően. Egyesek szerint a poligráf segíti a nyomozó hatóságot újabb bizonyítékok beszerzésében, esetleg gyanúsítottak elfogásában, mások szerint a

¹ Hautzinger Zoltán: Az igazságügyi őszinteségvizsgálat – Emlékkönyv Irk Albert egyetemi tanár születésének 120. évfordulójára, Pécs 2004., 43. old.

megbízhatósága igen alacsony, könnyen át lehet verni, éppen ezért nem alkalmas arra, hogy az eredményét bizonyítékként vegyék figyelembe.

Először első éves szakmai gyakorlatom során találkoztam a poligráffal, lehetőségem volt megismerkedni magával a módszerrel, működésével, valamint egy eszközt is megmutattak. Ezen gyakorlatomon német rendőr hallgatókkal vettem részt, akik kételkedve fogadták a hallottakat, nem hittek abban, hogy a poligráf alkalmas lehet arra, hogy például elvezessen az elkövetőhöz, vagy akár az elkövetés eszközéhez.

Ez felvetett bennem több kérdést is, amelyek megválaszolása egyúttal kutatási céljaimmá is váltak: Valóban alkalmas-e a poligráf arra, hogy segítségével bizonyítékhoz jusson a büntetőeljárásban eljáró hatóság? Figyelembe vehető az eredménye a büntetőeljárás során? Valamint, hogy hol helyezhető el a vizsgálat a büntetőeljárás menetében és rendszerében?

A poligráf fogalma

A poligráf kifejezés szó szerint azt jelenti, hogy „többféle írás”. Az elnevezése arra utal, hogy a műszer több fiziológiai változást rögzít egyidejűleg. A poligráfos vizsgálatot végzők használhatnak hagyományos eszközöket, néha úgy említik ezeket, mint analóg eszközöket, vagy kompjüterizált poligráfos eszközöket. Fontos, hogy megértsük, mivel jár a poligráfos vizsgálat. A poligráf összegyűjti a fiziológiai adatokat az emberi test legalább 3 rendszeréről. Vannak gumicsövek, amelyeket a vizsgálandó mellkasára valamint hasi területére helyeznek el, ezek rögzítik a légzési tevékenységet. Két apró fémlemezt kapcsolnak az ujjhoz, ezekkel vizsgálják az izzadságmirigyek aktivitását valamint a vérnyomást. Hasonló eszközökkel mérik a szív- és érrendszeri tevékenységeket. A tipikus poligráfos vizsgálat három részből áll: tartalmazza az előtesztelési szakaszt, a vizsgálati fázist, valamint a tesztadatok elemző szakaszát is. Az előtesztelés folyamán a poligráfos vizsgáló rögzíti a szükséges adatokat, és beszélget a vizsgálandó személlyel a tesztéről, ismerteti a kérdéseket, amelyek el fognak hangozni a vizsgálat során, valamint elmondja a legfontosabb tudnivalókat a poligráfos vizsgálatról. A vizsgálati fázis alatt elvégzi a poligráfos vizsgálatot, majd. Ezt követően elemzi a kapott eredményt, és megfogalmazza a szaktanácsadói véleményét.²

A hétköznapi életben a poligráfos vizsgálat, mint „hazugságvizsgálat”-él. Azonban ez a kifejezés nem állja meg a helyét, ugyanis a poligráf nem magát a hazugságot vizsgálja, nem azt állapítja meg, hogy az illető hazudott-e, hanem a hazugság folytán bekövetkezett fiziológiai változásokat méri, mely változásokból majd a későbbiekben a pszichológus von le következtetéseket.

„A szakértő a vizsgálat eredményeként nem azt állapítja meg, hogy az eljárás alá vont személy őszinte volt-e vagy hazudott, hanem azt, hogy a vizsgált személy milyen ingerkérdéseket kapott, ezek közül melyek voltak a kritikusak, és az egyes kérdésekre hogyan változtak a fiziológiai mutatók. Ez a vélemény pedig nem magára a büntetőjogilag releváns tényre, hanem azzal valamilyen kapcsolatban, összefüggésben álló más „közbenső” tényre (delictumra) vonatkozik.”³

Hautzinger Zoltán írta egy tanulmányában: „A szóbeli vallomás ellenőrzésével foglalkozó szakértők egy része tiltakozik a hazugságvizsgálat – mint alkalmazott

² <http://www.polygraph.org/section/resources/frequently-asked-questions>, letöltés: 2012. 03. 08.

³ Hautzinger Zoltán: Az igazságügyi őszinteségvizsgálat – Emlékkönyv Irk Albert egyetemi tanár születésének 120. évfordulójára, Pécs 2004., 49. old.

terminológia – ellen, hiszen a vizsgálat alá vont személy szóbeli közléseinek ellenőrzése kapcsán nem a hazugságot kell vizsgálni, hanem az őszinteséget, másképpen fogalmazva a vallomás szavahihetőségét.”⁴

„Az Amerikai Poligráf Társaság szabványai szerint érvényes hazugságvizsgálatot olyan műszerrel lehet végezni, amely alkalmas a mellkasi és a hasi légzésben, a galvános bőrreakcióban és a vérnyomás-pulzus-hullámban bekövetkező változások egyidejű és folyamatos regisztrálására.”⁵

Éppen ezért a poligráf „egy olyan sokcsatornás regisztráló készülék, amely képes arra, hogy egy időben több, az emberi szervezetben lejárló fiziológiai változást mérjen és kijeleljen.”⁶

Az eljárás alkalmazásának kiindulópontja az a feltételezés, hogy az illető, aki bűncselekményt követett el, és ez által tudomással bír a bűncselekménnyel kapcsolatos lényeges tényekről, helyszínekről, személyekről, eseményekről, egyéb körülményekről, a vizsgálat során olyan stresszhelyzetbe kerül a lelepleződéstől való félelem miatt, amely mérhető élettani változásokat idéz elő. A poligráf éppen ezért a következő változásokat méri:

- Légzés
- Bőrfelület fajlagos elektromos ellenállása
- Vérnyomás és pulzusszám
- Spontán izomfeszülés
- Egyes végtagokon áramló vér mennyisége

Ezen élettani reakciók vizsgálatára azért van lehetőség, mert ezeket a reakciókat az érintett személy nem, vagy csak olyan mértékben tudja befolyásolni, amely nem érinti a poligráf eredményét.

Fontos azonban megjegyezni, hogy a poligráf szerepe kimerül abban, hogy rögzíti a bekövetkezett változásokat, amely „változások az ember érzelmi, feszültségi állapotának külső inger (kérdés, kép, tárgy, fénykép, stb.) hatására történő módosulását jelzik.”⁷ Az ezekből levonható következtetéseket a vizsgálatot végző pszichológus vonja le.

⁴ Hautzinger Zoltán: Az igazságügyi őszinteségvizsgálat – Emlékkönyv Irk Albert egyetemi tanár születésének 120. évfordulójára, Pécs 2004., 43. old.

⁵ Anti-Barta-Bócz-Krispán-Lakatos-Romasz: Krimináltaktika I. Tankönyv, Rejtjel Kiadó 2004., 244. old

⁶ Kertész Imre: Poligráf vizsgálat a büntetőeljárásban – Főiskolai Figyelő+ 1990. 2. szám 104. old.

⁷ Szijártó István: Poligráf a büntetőeljárásban – Belügyi Szemle, 1998. 7-8. szám, 33. old.

A vizsgálat legfontosabb eleme a kérdezési mód. A feltenni szándékozott kérdéseket úgy fogalmazzák meg, hogy azokra igennel vagy nemmel lehessen válaszolni, valamint ezeket a kérdéseket kérdés-sorozatokba rendezik. Arra törekednek, hogy a kérdésekre nemleges választ kapjanak a vizsgált személytől, ugyanis ha igennel válaszol, újrafogalmazzák a kérdéssort. Erre azért van szükség, mert tagadáskor sokkal szembetűnőbbek a fiziológiai reakcióváltozások, mint állításkor. Két alapvető kérdezési mód létezik: az egyik az „általános kérdéseket” tartalmazó teszt, amellyel arra kaphatunk választ, hogy az illető kapcsolatba hozható-e egy bizonyos bűncselekménnyel. Ezt a fajta kérdezési módot az eljárás bármely szakaszában alkalmazhatjuk. A másik az ún. „feszültségcsúcs”-teszt, amely csak arra adhat választ, hogy valamely információnak az illető személy birtokában van-e. Éppen ezért ezt a kérdezési módot csak addig lehet alkalmazni, ameddig a kérdés tárgyát képező információ nem jutott a vizsgálni kívánt személy tudomására. Ennek függvényében célszerű a vizsgálatot a bűncselekmény elkövetését követően a legrövidebb időn belül megtartani, nehogy olyan információk szivároogjanak ki az idő múlásával - például a médián keresztül - amelyek meghiúsítják a vizsgálat sikerességét. Ugyanis a gyanúsított a vizsgálatot követően, miután megmutatták neki a vizsgálat eredményét, hivatkozhat arra, hogy mivel későn végezték el a vizsgálatot sok információval rendelkezett az ügyel kapcsolatban, és ezért alakult kedvezőtlenül az eredmény. A mérleg másik oldala, amikor a terhelt tényleg tudatában van az adott információknak, de a későbbi nyomozások során kiderül, hogy nem ő követte el a bűncselekményt, hanem mástól szerzett tudomást azon információkról.

A poligráf története

Már az ókorban felmerült az igény arra, hogy a hazugságot egy objektív módszerrel leplezzék le, melynek érdekében számos eljárást alkalmaztak. Azonban csak az 1800-as évek végén tették meg az első kísérleteket arra, hogy mindezt műszerrel hajtsák végre.

Az első kísérleteket 1875-ben Lombroso turini törvényszéki orvos és Mosso olasz fiziológus tették, akik a vérnyomás és a pulzus gyakoriságának ingadozásait írták le. Ők egy úgynevezett hidroszfimográfot használtak, amely egy vízzel teli vázához hasonlított, a víz felszínén egy kaucsuk membrán úszott. A vizsgált személynek ebbe a váza-szerű eszközbe bele kellett tennie a kezét. Hogyha a vérnyomásban és a pulzusban hirtelen változás következett be, akkor a víz felszíne megváltozott, amely változás a kaucsuk segítségével grafikusán is ábrázolható volt.

„Lombroso vizsgálatai azon alapultak, hogy egy fenyegető, veszélyt jelző helyzetre történő válaszára való felkészülés során megváltozik a szervezetben az egyes szerveknek, szervrendszereknek jutó vér mennyisége. Azok a szervek jutnak több vérhez, amelyek a válaszára való felkészülésben középponti szerepet játszanak (mint például az agy), és ezt a többlet vérmennyiséget az ekkor még alárendelt szerepet betöltő szervektől, elsősorban a perifériáktól (végtagok) vonja el a szervezet.”⁸

„Lombroso ismerte fel azt is, hogy a lelepleződéstől való félelem élettani jelenségeket vált ki.”⁹ Lombroso tanítványa, Ferri is ezt a műszert fejlesztette tovább.

Mosso a légváltozás és a hazugság közötti összefüggéseket vizsgálta. Létrehozott egy olyan eszközt, amelyet „Tudományos bölcsonék” nevezett el. Ez egy tál volt, amely egy keresztirányú tengelyen feküdt, amely segítséget nyújtott ahhoz, hogy tanulmányozni lehessen az ember egyensúlyi állapotát. A vizsgálat során a vizsgált személyt erre a táltra fektették, és azt tapasztalták, hogyha olyan szó hangzott el, amely félelmet keltett benne, a tál elmozdult a fej irányába. Ebből azt a következtetést vonták le, hogy a vér félelem során a fejbe áramlik. Az ő nevéhez fűződik az ún. plethysphymagraphe kísérleti alkalmazása, amely Lombroso hatását tükrözi. Ez egy olyan készülék volt, amellyel „a vérnyomás időszakos emelkedésének a légzési ciklusra gyakorolt hatása volt mérhető.”¹⁰

⁸ Anti-Barta-Bócz-Krispán-Lakatos-Romasz: Krimináltaktika I. Tankönyv, Rejtjel Kiadó 2004., 243. old.

⁹ Budaházi Árpád: A poligráf múltja, jelene és jövője, Magyar Rendészet, Rendőrtiszt Főiskola Bp. 2007/3-4. szám, 30. old.

¹⁰ Budaházi Árpád: A poligráf múltja, jelene és jövője, Magyar Rendészet, Rendőrtiszt Főiskola Bp. 2007/3-4. szám, 30. old.

A következő nagy lépés Vittorio Benussi olasz fiziológus kísérlete volt, aki 1914-ben a légzésben bekövetkezett változásokat mérte. „Kísérletének az volt az alapja, hogy a belégzés és a kilégzés tartama közötti összefüggés variációi a hazugság objektív indíciúi lehetnek.”¹¹ A kísérletek során kimutatta, hogy a „belégzés és kilégzés ciklusai között nagymértékben a hamis tanúvallomás után jelentkezik az eltérés.”¹²

Ezt követően olyan eszköz megteremtésén fáradoztak, amely egyszerre képes ezen változásokat mérni. Ez 1921-ben sikerült is, amikor John A. Larsson kaliforniai rendőrtisztviselő létrehozta az első „valódi” poligráfot, egy olyan készüléket, amely egyidejűleg volt képes mérni a légzésben, vérnyomásban és pulzusban bekövetkezett változásokat. Ez tekinthető a mai poligráf őseinek.

Ezzel egy időben vizsgálták a bőr bioelektrikus jelenségeit is, valamint az izom működését a kihallgatási szituációban.

Ezt követően az évek során újabb és újabb kísérleteket folytattak le, melyeknek eredményeként az 1950-es évekre született meg a napjainkban is használatos poligráf. Ennek eredményeként folyamatosan elterjedt a poligráf használata, gyártásával iparvállalatok foglalkoznak, és egyes országokban, pl. az Egyesült Államokban nemcsak a büntetőeljárás-jog területén alkalmazzák

Magyarországon az úgynevezett hatsatornás hőirónos készüléket használják, amely a következő élettani funkciók egyidejű mérésére képes:

- EKG
- Légzés
- Bőrellenállás
- Szemmozgás (főleg diavetítéses módszer esetén)
- Izomfeszültség
- Pulzus

Azonban a gépek különböző típusúak lehetnek. Beszélhetünk 4-6 csatornásról, létezik viszont 21 csatornás készülék is. Egy-egy csatorna egy-egy gépi receptornak felel meg, amely receptorok továbbítják a mérési eredményeket a gép felé, amely grafikusán felrajzolja azt egy papírlapra írótüje segítségével. Mivel egyszerre több jellemzőt rögzít, több írótü működik, amelyek egymásra párhuzamosan rögzítik az értékeket.

¹¹ Budaházi Árpád: A poligráf múltja, jelene és jövője, Magyar Rendészet, Rendőrtiszt Főiskola Bp. 2007/3-4. szám, 31. old.

¹² Budaházi Árpád: A poligráf múltja, jelene és jövője, Magyar Rendészet, Rendőrtiszt Főiskola Bp. 2007/3-4. szám, 31. old.

A műszer megjelenése óta nem sokat változott, a mérések nem lettek pontosabbak, viszont ha valami változásról szeretnék beszámolni, akkor azt érdemes megjegyezni, hogy manapság az íróútk helyett már digitálisan, a számítógép grafikus megjelenítő felületén történik a feldolgozás.

A poligráf megjelenése Magyarországon

Az 1970-es évek végén jelent meg Magyarországon a poligráf. Első alkalmazására 1984-ben került sor. „A bevezetés évében mindössze két ügyben, összesen 7-8 személyre kiterjedő vizsgálatot folytattak le. Az eljárás jövője szempontjából meghatározó jelentőséget tulajdoníthatunk annak, hogy mindkét vizsgálat átütő sikert hozott. Az egyik emberölési ügyben nemcsak azt sikerült kimutatni, hogy az addigi gyanúsított-és már több hónapja előzetes letartóztatásban lévő-személy vétlen, hanem azt is, hogy kik a valódi elkövetők. A másik ügyben kiderült, hogy több szóba jöhető alany közül ki tehető felelőssé egy eltűntként körözött személy haláláért, továbbá az is, hogy az elkövető az áldozatot hol, milyen körülmények között rejtette el.”¹³

Bár a poligráf „bemutatkozása” sikeres volt, eleinte nem nagyon mutatkozott igény a további használatára. Ennek egyik oka az volt, hogy nem volt saját műszere a rendőrségnek és szakember sem volt, aki a vizsgálatot elvégezte volna. A másik ok pedig az, hogy általában emberölési ügyekben alkalmazták, és abban is csak akkor, ha a nyomozás hosszú idő után sem vezetett eredményre. A harmadik ok, ami nehezítette az elterjedését, hogy a rendőreg köreiben is csak nagyon kevesen ismerték.

1990-ben állították fel az első olyan kriminálpszichológiai laboratóriumot a Pest Megyei Rendőr-főkapitányságon, amely már poligráfos hazugságvizsgálattal is foglalkozott. „Elkészült egy hangszigetelt helyiség, ahová beszereztek egy hatcsatornás, úgynevezett stabil hőirónos poligráfot. Eközben az ORFK Kriminálpszichológiai Alosztályán is elkezdődtek a kísérletek. Ott egy úgynevezett mobil táskapoligráfot vásároltak.”¹⁴

Mennyiségi és minőségi változást is hozott 1992-ben az Országos Rendőr-főkapitányság Kriminálpszichológiai Laboratóriumának létrehozása.

Ezzel rohamosan megnőtt az igény a poligráf alkalmazása iránt, mely automatikusan növelte az elvégzett vizsgálatok számát is. Nemcsak a mennyiségben történtek változások, hanem a poligráffal érintett bűncselekmények köre is szélesedett, mára már nincs is olyan ügýtípus, amelyben ne történt volna ilyen jellegű vizsgálat.

A vizsgálatok elterjedése azt eredményezte, hogy több megyei rendőr-főkapitányság is úgy döntött, hogy beszerez egy ilyen műszert.

¹³ Krispán István: A poligráfos hazugságvizsgálatok rendőrségi alkalmazásának magyarországi múltja, jelene, jövője – Belügyi Szemle, 2004. 6. szám, 42. old.

¹⁴ Szijártó István: Poligráf a büntetőeljárásban – Belügyi Szemle, 1998. 7-8. szám, 32. old.

Jogi szabályozás

„Amióta a poligráf megjelent a bűnüldözésben, azóta folyik a vita arról, hogy miként illeszthető ez a technikai eszköz a bizonyítás hagyományos rendszerébe, hogyan érinti felhasználása az állampolgári jogokat, mennyire megbízhatóak az általa nyert információk és végül, hogy megoldott-e az egész kérdéskör jogi szabályozottsága?”¹⁵

Kezdetek

Kezdetben a poligráf alkalmazására azért nyílt lehetőség, mert az 1994. évi XXXIV. Törvény megjelenéséig nem volt olyan jogszabály, amely tiltotta volna.

Eleinte egyszerű kérelem alapján került sor a poligráf alkalmazására, amelyről még véleményt is írtak, azonban nem került be a nyílt nyomozati anyagba, hanem csak segítette a további felderítést.

Azonban az 1986-os év változást hozott, amikor is egy ügyel kapcsolatban a Legfelsőbb Bíróság kifejtette véleményét a poligráfos őszinteségvizsgálatról. A poligráf ekkor jelent meg először a jogi szabályozásban, a NYUT-ban.

„A Magyar Népköztársaság belügyminiszterének 40/1987. számú utasítása 1987 decemberében jelent meg, és mint NYUT (nyomozati utasítás) került be a köztudatba.”¹⁶
Az Utasítás 188. pontja kimondja:

„A megyei bíróságok hatáskörébe tartozó, elsősorban élet elleni bűncselekmények nyomozása során a bűncselekmények felderítése érdekében az érintett személy (gyanúsított, esetleg sértett, a tanú) előzetes, írásban foglalt beleegyezése esetén műszeres (poligráfos) vizsgálatot lehet elrendelni.

A vizsgálat elrendelésére a nyomozó hatóság vezetője jogosult.

A vizsgálatot a BM Központi Pszichológiai Laboratóriuma végzi. A vizsgálat elvégzéséhez szükséges előfeltételek meglétét elsősorban a kirendelő hatóság köteles vizsgálni és biztosítani. Nem vizsgálható a kóros elmeállapotú, az ittas vagy bódult, továbbá súlyos keringési vagy légzőszervi megbetegedésben szenvedő személy. A műszeres (poligráfos) vizsgálat eredményét az ügy iratai között kell elhelyezni.”

¹⁵ Kővári István - Gyurác Andrea: Poligráf a joghallgatók szemével – Belügyi szemle 1988. 5. sz, 44. old.

¹⁶ Szijártó István: Poligráf a büntetőeljárásban – Belügyi Szemle, 1998. 7-8. szám, 36. old.

Szijártó István: Poligráf a büntetőeljárásban című tanulmányában írta: „A szabályozással az volt a probléma, hogy a műszeres vizsgálatot a bizonyítás eszközeként sorolta fel, valamint mellette megemlítette az adatgyűjtést és a megfigyelést is, vagyis azokat a módszereket, amelyeket alkalmaz ugyan a rendőrség, a bizonyításhoz azonban csak közvetve kapcsolódnak.”¹⁷

Bármely módszer bizonyítási eszközként való figyelembe vételéhez jogi szabályozás szükséges, nem elegendő, ha csak miniszteri utasításban mondják ki. Azonban a NYUT azzal kapcsolatban nem tartalmazott iránymutatást, hogy a poligráf szakértői vizsgálatnak, kihallgatásnak vagy akár mindkettőnek minősül. Ezen kívül ezzel a szabályozással az is probléma volt, hogy csak az élet elleni vagy a megyei bírósági hatáskörbe tartozó ügyekben lehetett alkalmazni. Éppen ezért, valamint az időközbeni eljárásjogi változásokra figyelemmel a belügyminiszter 15/1990. számú utasításában a poligráfról szóló részt hatályon kívül helyezte.

1994. évi XXXIV. Törvény

Ezt követően egy pár évig ismét nem szabályozták a poligráfos vizsgálatot. A következő nagy változást a Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. Törvény hozta meg. Ezen törvény 41. §-a kimondja:

„A rendőrség a büntetőeljárásban vagy körözött személy felkutatásakor az ügyben érintettet, ha előzetesen írásban hozzájárul, illetve gyermekkorú vagy fiataalkorú esetében törvényes képviselőjének írásos hozzájárulásával, műszeres (poligráfos) vizsgálat alkalmazásával is ellenőrizheti. Fiataalkorú gyanúsított esetében a műszeres (poligráfos) vizsgálatot alkalmazni nem lehet.”

Így az alkalmazással kapcsolatban született ugyan szabályozás, de annak feltételeiről semmit sem mondott a törvény. Valamint ekkoriban a vizsgálatot pszichológus szakértő végezte, így az általa elkészített szakvélemény bizonyítási eszközként figyelembe vehető volt. Egyre több ügyben kezdték alkalmazni a poligráfot, amelynek eredményét a nyomozó hatóságok csatolták a nyomozás irataihoz, így azok a bíróságok elé kerültek.

¹⁷ Szijártó István: Poligráf a büntetőeljárásban – Belügyi Szemle, 1998. 7-8. szám, 36. old.

Ez azonban a bíróságokat állásfoglalásra készítette azzal kapcsolatban, hogy a poligráfós vizsgálat alkalmazható-e. Így született meg 1997-ben a Legfelsőbb Bíróság egy eseti döntése (BH 1997/115.):

„Nem találta alaposnak a Legfelsőbb Bíróság a II. r. vádlott védőjének azt az álláspontját, hogy a poligráfós vizsgálat eredményét ki kell rekeszteni a bizonyítékok köréből. A Be. 5. §-ának (3) bekezdése az ún. »szabad bizonyítás« elvét rögzíti, mely szerint a büntetőeljáráásban szabadon felhasználható minden olyan bizonyítási eszköz és bizonyíték, amely a tényállás megállapítására alkalmas lehet; a hatóságok ezeket egyenként és összességükben szabadon értékelik, és ezen alapuló meggyőződésük szerint bírálják el. Ennek korlátja csupán a bizonyítás törvényességére vonatkozó, a Be. 60. §-ának (3) bekezdésében foglalt az a rendelkezés, mely szerint a Be. rendelkezéseivel ellentétesen lefolytatott bizonyítás eredménye bizonyítékként nem vehető figyelembe. Mivel azonban a poligráfós vizsgálat során nem sértették meg a törvény rendelkezéseit, annak eredménye bizonyítékként felhasználható volt.»

Ezzel a döntésével Legfelsőbb Bíróság a poligráfós vizsgálatot a pszichológiai szakértői vélemény keretei közé helyezte. A poligráfós szakvéleménnyel szemben ugyanazokat a követelményeket kell támasztani, mint a hagyományos szakvéleményekkel szemben.”¹⁸

A Legfelsőbb Bíróság ezen eseti döntése ellenére továbbra sem volt egységes a jogalkalmazói gyakorlat, ezáltal az új Büntetőeljárási törvényben rendezni kellett a kérdést.

1998. évi XIX. Törvény

A büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. Törvény, amely 2003. július 1-jén lépett hatályba, újabb előrelépést jelentett a poligráfós vizsgálat szabályozását tekintve.

¹⁸ Pethő Erzsébet Margit: A modern kriminalisztikai eszközök bizonyítékként történő értékelése a büntetőeljáráásban,
http://www.fovarositorvenyszek.hu/sites/default/files/allomanyok/szellemimuhely/dr_petho_erszebet_margit.pdf, 12. old., letöltés ideje: 2012. február 27.)

A vizsgálattal érintett alanyok köre

Vita tárgyát képezte, hogy kivel szemben lehet alkalmazni a poligráfos vizsgálatot. Erdei Árpád szerint „az eljárási szerepek tisztázása nélkül poligráfiai vizsgálatra nem kerülhet sor, tisztázatlan helyzetű személlyel szemben a vizsgálatot nem szabad lefolytatni.”¹⁹

Voltak olyan vélemények, hogy kizárólag a gyanúsítottal szemben lehet alkalmazni, más vélemény szerint az állampolgárnak (akár sértett, akár tanú) joga van eldönteni, hogy aláveti-e magát a vizsgálatnak.

Erdei Árpád is azzal ért egyet, hogy csak a gyanúsítottal szemben lehet alkalmazni a poligráfot, úgy gondolja, hogy amíg a vizsgálat a gyanúsított számára előnyös is lehet, addig a tanú számára nem jár semmilyen előnnyel.

Új helyzetet teremtett, hogy 2011. július 4-én az Országgyűlés elfogadta az egyes eljárási és az igazságszolgáltatást érintő egyéb törvények módosításáról szóló törvényt, amely úgy módosította a Be.-t, hogy kiemelt jelentőségű ügyekben lehetővé vált a tanú poligráfos vizsgálata.²⁰

A Be. 554/E. § kimondja:

554/E. § Kiemelt jelentőségű ügyben a tanú vallomása beleegyezése esetén poligráf alkalmazásával is vizsgálható.

Ezen kívül a Be. 453. § (3) bekezdése a következőket írja:

„(3) A fiatalokú terhelt vallomása poligráf alkalmazásával nem vizsgálható.”

Poligráf alkalmazása az eljárás során

A Be. 182. § (2) bekezdése szerint a műszeres hazugságvizsgálatnak a nyomozási főszakaszban lehet helye:

(2) Szaktanácsadó igénybevétele kötelező, ha a terhelt vallomását a nyomozásban poligráf alkalmazásával vizsgálják.

¹⁹ Erdei Árpád: Hazugságvizsgálat és igazságszolgáltatás – Collega 1997. I. évfolyam 6. szám, 13. old.

²⁰ Budaházi Árpád: A vallomás őszinteségének ellenőrzése, különös tekintettel a poligráfos vizsgálatra. Kézirat, 2012.

Ezt támasztja alá a Legfelsőbb Bíróság 4/2007. számú BK véleménye is: „A nyomozás során szaktanácsadót lehet igénybe venni, ha pedig a terhelt vallomását poligráf alkalmazásával vizsgálják, szaktanácsadó igénybevétele kötelező. Ebből a szabályozásból következik, hogy a bírósági eljárásban poligráf nem alkalmazható.”

Magam is úgy vélem, valóban a nyomozási szak a legalkalmasabb arra, hogy igénybe vegyék, ugyanis a terhelt a bírósági főszakra nagyon sok információhoz jut az ügygel kapcsolatban, hiszen ekkor már megtörténtek a kihallgatások, szembesítések, és az iratismertetés is. Ezen kívül az információk továbbításában a sajtónak is rendkívül nagy szerepe van.

A bírónak is eltérő véleményük van a szaktanácsadó alkalmazásával kapcsolatban, amit a bírósági gyakorlat is tükröz. Egyesek szerint a szaktanácsadó a nyomozási szakban működhet közre, míg a bírósági szakban szakértőt kell kirendelni. Mások tanúként hallgatják ki a szaktanácsadót, amennyiben szükségesnek tartják, hogy a tárgyaláson elemezze a nyomozás során készített szaktanácsadói véleményét. Van olyan bírói vélemény is, amely a Be. tanú fogalma alapján nem lát lehetőséget arra, hogy tanúként idézze a szaktanácsadót, mert az ő esetében szó sem lehet tanúvallomásról.

A Be. törvény hatályba lépését követően született meg a „belügyminiszter és az igazságügy-miniszter 23/2003. (VI. 24.) BM-IM együttes rendelete, amely már szabályozza a poligráfos vizsgálat dokumentálását, az anyanyelv használatának kérdését (ha szakszerűtlenül is) és a vizsgálaton való jelenlét egyes kérdéseit.”²¹

Eszerint a nyomozó szervnek van lehetősége elrendelni a gyanúsított poligráfos vizsgálatát. Ezen kívül a gyanúsított illetve a védő is indítványozhatja a vizsgálat elvégzését, ugyanis előfordulhat, hogy a hatóság nem a valódi elkövetőt hallgatja ki gyanúsítottként. Ilyenkor lehetőséget kell adni a gyanúsítottnak, hogy bebizonyítsa ártatlanságát. Erről az indítványról a nyomozó szerv dönt.

A vizsgálat csak akkor végezhető el, ha a gyanúsított írásbeli hozzájárulását adta, amelyet a nyomozás iratai között el kell helyezni. Ha hozzájárulása nélkül végeznék el a vizsgálatot, akkor sérülnének az alapelvek, mindenekelőtt az, hogy nem köteles vallomást tenni, másrészt pedig az önvádra kötelezés tilalma. Mivel azonban önként vállalja a vizsgálatot, és nem kényszerítik rá, így nem sérülnek az alapelvek.

²¹ Krispán István: A poligráfos hazugságvizsgálatok rendőrségi alkalmazásának magyarországi múltja, jelene, jövője – Belügyi Szemle, 2004. 6. szám, 42. old.

A vizsgálat megkezdése előtt a szaktanácsadó felvilágosítja a gyanúsítottat a vizsgálat menetéről, lényegéről. A vizsgálat során a gyanúsított, illetve a vizsgálatot végző szaktanácsadón kívül más személy nem lehet jelen a helyiségben. Azonban ha a gyanúsított nem magyar anyanyelvű, akkor tolmácsot kell kirendelni, és a vizsgálatot az anyanyelvén vagy az általa megjelölt más nyelven kell végrehajtani. A vizsgálatról a szaktanácsadó jegyzőkönyvet készít, amely tartalmazza a felkészítés során tisztázandó adatokat, egy nyilatkozatot, melynek aláírásával az érintett elismeri, hogy megismerte a vizsgálat lényegét, menetét, továbbra is fenntartja beleegyezését a vizsgálaton való részvételre vonatkozóan, valamint hozzájárul ahhoz, hogy a jegyzőkönyvben rögzített egészségügyi adatait kezeljék.

Az 1998. évi XIX. Törvény Miniszteri Indokolása is utal a poligráf vizsgálatra, amely elsősorban a szaktanácsadó igénybevételéről rendelkezik. Kimondja, hogy a vizsgálatot szaktanácsadó igénybevételével kell végrehajtani, ugyanis ahogy korábban már kifejtettem a poligráf fiziológiai változásokat regisztrál, és ezekből a következtetések levonásához megfelelő ismeretekre van szükség, amellyel általában sem az ügyész, sem a nyomozó szerv tagja nem rendelkezik. Mivel a vizsgálatot szaktanácsadó végzi, így véleménye nem minősül bizonyítási eszköznek, tehát a bíróság elé nem terjeszthető, azonban a nyomozást nagyban segítheti például tárgyi bizonyítási eszközhöz juthat a hatóság, vagy a nyomozás egy más irányát szabhatja meg.

Jogi szempontból ezek fontos mérföldkövei voltak a poligráf vizsgálat szabályozásának, azonban továbbra is a legfontosabb kérdés az, hogy mi is tulajdonképpen a poligráf hazugságvizsgálat? Milyen helyet foglal el a büntetőeljárásban?

A továbbiakban erre keresem a választ.

Bizonyítás és a bizonyítékok a büntetőeljárásban

Mielőtt rátérek a poligráf vizsgálatára, fontosnak tartom, hogy foglalkozzam a bizonyítás fogalmával, céljával, tárgyával, a bizonyíték fogalmával és csoportosításával.

Bizonyítás

„Bizonyításon a bíróság, az ügyész, a nyomozó hatóság és más alanyok cselekményeinek sorát értjük, amelyek arra irányulnak, hogy ismereteket nyújtsanak, illetve szerezzenek arról, történt-e bűncselekmény, és ki az elkövetője.”²²

Közvetett megismerési tevékenység, melynek során a hatóságok egy múltban történt eseményt próbálnak meg rekonstruálni, amely esemény megismételhetetlen. Közvetett, mert a hatóság tagjai saját érzékszerveikkel nem észlelték az eseményeket, hanem elsősorban a tanúk, valamint a terhelt vallomásaiból jutnak információkhoz. A megismerést az esemény és a külvilágban, valamint az emberek tudatában bekövetkezett változások közötti ok-okozati összefüggés teszi lehetővé. Ugyanis a bűncselekmények elkövetése változást idéz elő a környezetben, és a hatóság tagjai ezekből a nyomokból, anyagmaradványokból, vallomásokból, mint okozatokból visszakövetkeztetnek a múltban történt eseményre.

„A logika értelmében a bizonyítás gondolati művelet, amelyben valamely kijelentés igazságát más igaz kijelentésekkel igazolunk, illetve a kijelentésekből új igaz kijelentéseket vezetünk le.”²³

„A büntetőeljárásban ún. ténybizonyítás folyik: amit bizonyítanak, az valamely érzékelhető egyedi esemény, tény, a bűncselekmény, amely meghatározott időben és helyen történt.”²⁴ Vagyis az érzékelésnek fontos szerepe van a bizonyításban, azonban az így született gondolatok mindig nyelvi formába öntött kijelentéseként jelennek meg.

A bizonyításnak létezik egy eljárásjogi fogalma is, ami nem azonos a logikai fogalommal. „A processzuális bizonyítás a jog által szabályozott tevékenység, amelyben csak meghatározott alanyok meghatározott bizonyítási eszközökkel vehetnek részt, és a tevékenység csak a törvényben megjelölt kérdések eldöntésére irányul.”²⁵

A bizonyítás logikai fogalmából is kitűnik, hogy legfőbb célja a múltban történt esemény rekonstruálása, tárgyat pedig azok a tények képezik, amelyeket bizonyítani kell.

²² Király Tibor: Büntetőeljárás jog – Osiris Kiadó 2008., 240. old.

²³ Anti-Barta-Bócz-Krispán-Lakatos-Romasz: Krimináltaktika I. tankönyv, Rejtjel Kiadó 2004., 134. old.

²⁴ Király Tibor: Büntetőeljárás jog – Osiris Kiadó 2008., 242. old.

²⁵ Király Tibor: Büntetőeljárás jog – Osiris Kiadó 2008., 243. old.

A Be. Törvény szerint:

„75. § (1) A bizonyítás azokra a tényekre terjed ki, amelyek a büntető és a büntetőeljárás jogszabályok alkalmazásában jelentősek. A bizonyítás során a tényállás alapos és hiánytalan, a valóságnak megfelelő tisztázására kell törekedni, azonban, ha az ügyész nem indítványozza, a bíróság nem köteles a vádat alátámasztó bizonyítási eszközök beszerzésére, és megvizsgálására.

(2) A bizonyítás a büntetőeljárás járulékos kérdéseinek – különösen a polgári jogi igénynek – elbírálásában jelentős tényekre is kiterjedhet.

(3) Nem kell bizonyítani azokat a tényeket, amelyek köztudomásúak, vagy amelyekről az eljáró bíróságnak, ügyésznek, illetőleg nyomozó hatóságnak hivatalos tudomása van.

Bizonyítékok

A bizonyításhoz szervesen kapcsolódik a bizonyíték fogalma. „A hatályos Be. rendelkezéseiből is egyértelműen következik, hogy a törvényhozó a tárgyalás gerincének éppen a bizonyítás-felvételt (a bizonyítási eljárást), azaz az egyes bizonyítékok – az alapelvek maradéktalan érvényesülése melletti – ismételt összegyűjtését, vizsgálatát és értékelését tekinti. Lényegében tehát minden bizonyíték részbizonyítást jelent a bűnügyben.”²⁶

Tremmel Flórián szerint a bizonyítékok a büntetőeljárásban olyan adatok, amelyek büntetőjogilag releváns tényekre vonatkoznak, amelyeket a törvény által megengedett forrásokból szereznek be, s éppen ezért összességükben és összefüggésükben felhasználhatók (alkalmasak) a büntetőjogilag releváns tényállásnak az ügydöntő hatóság általi megállapítására, utólagos rekonstrukciójára (eljárásjogi bizonyítékok).

A bizonyítékokat különböző szempontból lehet csoportosítani, amelyek közül általában a következőket fogadják el:

- Eredeti és származékos
- Személyi jellegű és tárgyi jellegű
- Terhelő és mentő
- Közvetlen és közvetett

²⁶ Tremmel Flórián: Bizonyítékok a büntetőeljárásban, - Dialóg Campus Kiadó Bp. – Pécs 2006., 64. old.

Eredeti bizonyítékról akkor beszélhetünk, ha a forrás eredeti, elsődleges. Származékos pedig akkor, ha a forrás másodlagos, harmadlagos, stb. Annál kisebb a bizonyíték megbízhatósága, hitelt érdemlősége, minél nagyobb az áttételeesség. Éppen ezért élveznek elsőbbséget az eredeti bizonyítékok a bizonyítás során. A legnagyobb veszélyt a vallomásokat tartalmazó okiratok, mint származékos bizonyítékok jelentik.

Személyi jellegű bizonyítékok tudati visszatükröződések, míg a tárgyi jellegű bizonyítékok anyagi visszatükröződések.

Hogy terhelő vagy mentő-e a bizonyíték, az attól függ, hogy az eljárás alá vont személyre nézve terhelő vagy mentő tények-e, illetve enyhítő vagy minősítő körülmények-e.

Közvetlen bizonyíték esetében az adat közvetlenül a büntetőjogilag releváns tényre vonatkozik, míg közvetett bizonyíték esetén az adat csak ezen büntetőjogilag releváns ténnyel valamilyen kapcsolatban, összefüggésben álló más tényre vonatkozik. Éppen ezért sokkal nagyobb jelentőségük van a közvetlen bizonyítékoknak. Lényegében azonban csak két esetben beszélhetünk közvetlen bizonyítékról: ha a gyanúsított beismerő vallomást tesz, vagy az elkövetőt tetten érik a bűncselekmény elkövetése közben.

Bizonyítási eszközök és a poligráf

A ma hatályos Be. Törvény, mint korábban láthattuk három esetben tesz említést a poligráfról (180. §, 182. §, 554/E. §), azonban sem a bizonyítási eszközök, sem a bizonyítási eljárások között nem szól róla

A poligráfnak fontos szerepe van a nyomozás során, olyan adatokat bocsáthat a nyomozó hatóság tudomására, amelyek orientálhatják a hatóságot abban, hogy milyen bizonyítási cselekményeket végezzenek, melyekkel bizonyítékokhoz jutnak. Például megismételnek egy kihallgatást, viszont már jobb kérdezési pozícióban, vagy információkhoz jutnak azzal kapcsolatban, hogy hol találhatnak tárgyi bizonyítási eszközöket.²⁷

Azonban a vizsgálatok közül nemcsak azok hasznosak a nyomozó hatóságok számára, amelyek eredménye az elkövető azonosítása, hanem azok is, melynek során ki tudják zárni a vétlen személyeket, ezáltal is orientálva a figyelmet a valódi elkövetők irányába. „A poligráfos hazugságvizsgálat hozzájárulhat a nyomozás és a bizonyítás sikeréhez, illetve a felderítéshez szükséges idő és a költségek csökkentéséhez is.”²⁸

„Bizonyítási eszköz: gyakorlatilag olyan személy, nyilatkozat vagy dolog, amelyből a bizonyítandó tényt, vagyis a bizonyítékot a hatóságok megismerhetik.”²⁹

A Be. 76. §-a taxatíve felsorolja a bizonyítási eszközöket, melyek a következők: tanúvallomás, terhelt vallomása, szakvélemény, tárgyi bizonyítási eszköz, okirat. Ezzel a törvényalkotó azt fejezi ki, hogy ezeken kívül más bizonyítási eszköz nem képzelhető el. „A poligráfos vizsgálatból csak áttételes származik bizonyítási eszköz.”³⁰

Tanúvallomás

A vallomás nem más, mint az emlékezetben megtalálható élmény valamely eseményről. Éppen ezért, mivel emlékezetről van szó, amely nem mindig pontos, azt kell elsősorban megvizsgálni, hogy amit elmond az illető a vallomásában, valóban megtörtént-e, és ha megtörtént, úgy történt-e, ahogy elmondja.

²⁷ Király Tibor: Büntetőeljárás jog – Osiris Kiadó 2008., 360. old.

²⁸ Krispán István: Tájékoztató és sugalmazás – avagy mire jó a poligráfos hazugságvizsgálat – Belügyi szemle 2005. 1. szám, 104. old.

²⁹ Tóth Mihály: Büntető eljárás jog – hvgorac Lap – és Könyvkiadó Kft., 101. old.

³⁰ Budaházi Árpád: A vallomás őszinteségének ellenőrzése, különös tekintettel a poligráfos vizsgálatra. Kézirat, 2012.

A tanú az eljárás során arról számol be, amit ő saját érzékszerveivel észlelt, akár közvetlenül, akár közvetve. Fontos, hogy nem köteles véleményt alkotni, csak az észlelteket kell a hatóság tudomására juttatnia.

„A tanú poligráfós vizsgálatával kapcsolatban az elmúlt években számos aggály fogalmazódott meg, hiszen a tanúnak – a gyanúsítottól eltérően - igazmondási és közreműködési kötelezettsége van.”³¹

A Be. 2011 nyara előtt nem szólt arról, hogy tanú esetében alkalmazható-e a poligráfós hazugságvizsgálat. Ennek lehetőségére a Rendőrségről szóló törvény engedett következtetni, de itt sincs konkrétan megnevezve a tanú, aki alanya lehetne a vizsgálatnak. Abból, hogy nem volt egységes szabályozás ezzel kapcsolatban, az következett, hogy az ország egyes területein alkalmazták a poligráfot a tanúkkal szemben, máshol viszont egyáltalán nem. Ezzel szemben a Legfőbb Ügyészség, - amely az elmúlt hat évben kétszer is kifejtette álláspontját - nem tartotta megengedhetőnek a tanún végzett vizsgálatot:

„A Legfőbb Ügyészség Nyomozásfelügyeleti és Vádelőkészítési Főosztálya által 2005 júliusában kiadott NF.3797/2005/10-1. számú, a poligráfós hazugságvizsgálatok alkalmazhatósági körét érintő állásfoglalása a felnőtt korú gyanúsítottnál engedi a poligráfós hazugságvizsgálatot és megtiltja azt a tanúk és sértettek esetében. Ugyanezt teszi az Ig. 404/2009. Legf.Ü. számon kiadott emlékeztető 209/b. pontja: „A poligráfós vizsgálatnál kapcsolatban az 1994. évi XXXIV. törvény 41. §-a, a Be. 180. §-ának (2) bekezdésétől részben eltérő tartalmú szabályokat tartalmaz. A Be. 11. §-ának (2) bekezdése szerint a büntetőeljárásra a Be. szabályai az irányadók. Minthogy a Be. 180. §-ának (2) bekezdése szerint a terhelt vallomását lehet a nyomozás során poligráf alkalmazásával ellenőrizni: arra kizárólag az eljárás nyomozati szakában és csak felnőtt korú terhelttel kapcsolatban kerülhet sor.” A Legfőbb Ügyészség abból indul ki, hogy a büntetőeljárásban a Be.-t kell alkalmazni, és az Rtv. (sem a Személy- és tárgykörözésről szóló 2001. évi XVIII. törvény 12.§ (1) bekezdése) nem írhatja felül a Be. azon szabályozását, miszerint a gyanúsított vizsgálható csak poligráffal.”

Az állásfoglalásnak azonban nem az lett a következménye, hogy 2005-től tanú ne lenne alanya a poligráfós vizsgálatnak.

³¹ Budaházi Árpád: A vallomás őszinteségének ellenőrzése, különös tekintettel a poligráfós vizsgálatra. Kézirat, 2012.

Erdei Árpád véleménye szerint a tanúzási kötelezettség nem foglalja magában a tanú poligráfós vizsgálatban való közreműködését, erre nem kötelezhető. A kihallgatás során a tanúnak megvan az a lehetősége, hogy hamis vallomást tesz, persze számolva a jogkövetkezményekkel, azonban a poligráfós vizsgálat során olyan kényszerhelyzetbe kerül, ahol nincs választási lehetősége, ugyanis ha hazudik, lelepleződik. A tanúnak lehetősége van a vallomást megtagadni, ha azzal magát vagy hozzátartozóját bűncselekmény elkövetésével vádolná. Azonban ez a gyakorlatban igen ritkán fordul elő, inkább hamis vallomást tesz a tanú, hogy ne keltse fel a hatóság érdeklődését. Ebben az esetben alkalmazott poligráf a valótlan állítást leleplezi, ha pedig igazat mond, akkor terhelő vallomást tesz saját magára vagy hozzátartozójára. Tehát az eredmény közel ugyanaz, mintha a vallomástételt megtagadná. Ezen kívül Erdei szerint nem helyes „a tanúkat általában gyanúval illetni, s akár hozzájárulásukkal is poligráfiai vizsgálat alá vennünk csupán azért, mert tudjuk, hogy a hamis tanúzás veszélye elvileg minden ügyben fenáll.”³²

Budaházi Árpád Erdei Árpád nézeteivel ellentétben úgy gondolja, hogy lehetővé kell tenni a tanú poligráfós vizsgálatát. Ugyanis ha még nincs azonosítva az elkövető, az azt jelenti, hogy gyanúsítottról sem beszélhetünk, tehát az érintett személyt legfeljebb tanúként tudjuk kihallgatni. Azonban ha nincs lehetőség a tanú poligráffal történő szaktanácsadói vizsgálatára, akkor a műszer az alapvető funkcióját nem tudja betölteni, ami nem más, mint segíteni az elkövető azonosításában. Ezáltal pedig nemcsak hátránnyal járhat a tanú számára a vizsgálat, mert a szaktanácsadó juthat arra a következtetésre, hogy a tanúnak nincs „tettestudomása”, tehát nem ő az elkövető.

Én Budaházi Árpád véleményével értek egyet, hogy meg kellene engedni a tanúk poligráfós vizsgálatát, pontosan azért, mert célszerű a vizsgálatot az eljárás megindulását követő legrövidebb időn belül megtartani, amikor előfordulhat, hogy még nem áll fenn a személlyel szembeni megalapozott gyanú.

Ezzel kapcsolatban léteznek más vélemények is. Például: „A tanúzási kötelezettség teljesítése során a tanú válaszol a feltett kérdésekre vagy a valóságnak megfelelően vagy nem. A hamis vallomástétellel azonban kiteszi magát a hamis tanúzás törvényi jogkövetkezményeinek. Mégis azt lehet mondani, hogy a tanú – függetlenül attól, hogy milyen tartalmú vallomást tesz – saját akaratából teszi meg azt az adott vallomást, igaz a tanúzási kötelezettség teljesítése miatt. Éppen ezért nem lehet a poligráfós

³² Erdei Árpád: Hazugságvizsgálat és igazságszolgáltatás – Magyar Jog 1988. 218. old.

vizsgálattal összekapcsolni a tanúzási kötelezettséget, ugyanis a vizsgálat során hiányozna az önkéntes beleegyezés törvényi követelménye.”³³

Vagy „A tanú igazmondási kötelezettségének teljesítését a hatóságok akár a közhatalom eszközeivel is kikényszeríthetik. Tehát a tanú vallomása minden további nélkül ellenőrizhető poligráfós vizsgálattal, anélkül, hogy a hamis tanúzás lehetőségén gondolkodna a hatóság. Ezt viszont de lege ferenda el kell helyezni a Be.-ben a tanú kihallgatásánál (181.§), így véget érhetne az évek óta meglévő bizonytalanság. Figyelembe kell venni a tanú vallomástételének akadályára vonatkozó szabályokat is: abszolút akadály esetén tiltani kellene, relatív tanúzási akadályok esetén pedig összhangban az önvádra kötelezés tilalmával, szigorúan csak a tanú önkéntes vállalása esetén lehetne igénybe venni. Mindennek azonban az lenne az előfeltétele, hogy a Be. ne csak a kiemelt jelentőségű ügyeknél mondja ki a tanú poligráfós vizsgálatának lehetőségét, ahogy a 554/E §-ban teszi.”³⁴

„Mivel nem jelöli meg a törvény, hogy tanú esetén melyik főszakaszban lehet igénybe venni a poligráfót, ebből az következik, hogy mind a nyomozás, mind a bírósági eljárás során alkalmazható. A gyakorlatnak azonban meg kell küzdenie azzal az ellentmondással, hogy a bírósági főszakaszban ki lehet-e rendelni poligráfós szaktanácsadót. Mivel a Be. erre nem ad lehetőséget, ezért a gyakorlatban általában szakértőként rendelik ki. Ez a gyakorlat nem tekinthető megfelelőnek, mivel a jogalkotói szándék alapján nem készülhet szakvélemény a poligráfós vizsgálatról. Éppen ezért lehetővé kellene tenni a szaktanácsadói kirendelést, és mindkét főszakaszban a szakértő meghallgatásának mintájára be kellene vezetni a szaktanácsadó meghallgatása eljárási cselekményt, hogy a szaktanácsadót ne tanúként hallgassák ki a vizsgálati eredményről. Amennyiben eltérés van a poligráfós vizsgálatok eredményei között, indokolt lenne lehetőséget adni mindkét főszakaszban a szaktanácsadók párhuzamos meghallgatására is, amely a szakértők párhuzamos meghallgatásához hasonlóan bizonyítási eljárássá válhatna, amelyen a nyomozás során részt vehetne a terhelt és a védője is, továbbá a tanú, amennyiben őt vizsgálták poligráffal.”³⁵

³³ http://www.glossaiuridica.hu/gi1201/bun/gi1201_bun_alfoldi.pdf, letöltés ideje: 2012. február 29

³⁴ Budaházi Árpád: A vallomás őszinteségének ellenőrzése, különös tekintettel a poligráfós vizsgálatra. Kézirat, 2012.

³⁵ Budaházi Árpád: A vallomás őszinteségének ellenőrzése, különös tekintettel a poligráfós vizsgálatra. Kézirat, 2012.

Tanúvallomás úgy is keletkezhet, hogy a bíróság – mivel a Be. nem teszi lehetővé a szaktanácsadó közreműködését a bírósági főszakaszban - tanúként idézi a nyomozás során kirendelt poligráfós szaktanácsadót a tárgyalásra, aki tanúvallomás keretében ismerteti a poligráfós vizsgálat eredményét és válaszol a feltett kérdésekre.

A terhelt vallomása

A terhelt vallomásával bizonyítási eszközt szolgáltató alany, akinek a vallomása bár fontos információkat tartalmaz, önmagában csekély értékű, ezért egyéb bizonyítékokat is be kell szerezni. A terhelt vallomásával kapcsolatban is felmerül a kérdés, hogy valóban igazat mond-e vagy sem. Ennek ellenőrzésére a terhelt esetében alkalmazható a poligráf (Be. 182. § (2) bek.), kivéve, ha fiatakorú terheltről van szó (Be. 453. § (3) bek.).

„A gyanúsított részletes felvilágosítást kap a vizsgálat technikai menetéről és módszereiről, valamint arról, hogy a vizsgálat eredménye a bíróság számára nem kötelező érvényű, hanem más bizonyítékokkal együtt kerül értékelésre. Ezt követően vagy beleegyezik abba, hogy a vizsgálat alanya legyen vagy nem. A beleegyezés megtagadása nem értékelhető a terhére és nem jelenti a bűnösségének a beismerését. A jogszabály szerint igaz megtagadhatja a poligráfós vizsgálatban részvételt, de ha mégis írásos beleegyezését adja a vizsgálatához ezzel „kötelezettséget” vállal a feltett kérdésekre történő válaszadásra. Így a beleegyezés folytán a vizsgálat eredményeképpen megállapításra kerülhet a gyanúsított bűncselekményben való közreműködése vagy annak elkövetése, ezzel önmagára nézve terhelő „vallomást” tesz. Ezzel sérül az Be. 8. §-ban foglalt önvádra kötelezés tilalmának alapelve, ugyanis a feltett kérdésekre adott válaszairól nem tudhatja, hogy a műszer hogyan is fogja értékelni.”³⁶

Szerintem azzal, hogy magára nézve terhelő vallomást tesz, azzal még nem sérül az előbb említett alapelv, mert amikor hozzájárul ahhoz, hogy elvégezzék rajta a vizsgálatot, akkor pontosan tisztában van azzal, hogy rá nézve kedvezőtlenül is alakulhat a vizsgálat eredménye. Az más kérdés, hogy abban bízik, hogy át tudja verni a készüléket és nem derül ki az igazság.

„Tagadhatatlan, hogy ha szignifikáns eltérések vannak az ügyre adott válaszok paraméterei és a közömbös, a valóságnak megfelelő válaszok paraméterei között, akkor

³⁶ http://www.glossaiuridica.hu/gi1201/bun/gi1201_bun_alfoldi.pdf, letöltés ideje: 2012. február 29

ebből értékes következtetéseket vonhatnak le és fontos támpontul szolgálhat a terhelti alapvallomás értékeléséhez.”³⁷

A terhelt vallomásának poligráffal történő ellenőrzése véleményem szerint nagyon hasznos, mert abban az esetben, ha a szaktanácsadó azt állapítja meg, hogy az illetőnek „tettestudomása” van, vagyis olyan információkról tud, amelyről csak az elkövetőnek lehet tudomása, akkor ebből bizonyíték származhat.

A vizsgálat elvégzését követően célszerű szembesíteni a terheltet az eredménnyel, mert ez ahhoz vezethet, hogy beismerő vallomást tesz. Vagy azért, mert úgy érzi, hogy nincs más esélye, vagy azért, mert a vizsgálat eredményeként a hatóság tárgyi bizonyítási eszközhöz jutott, és ez váltja ki a gyanúsítottból a vallomást.

Szakvélemény

A Be. 99. § (1) bekezdése kimondja:

„Ha a bizonyítandó tény megállapításához vagy megítéléséhez különleges szakértelem szükséges, szakértőt kell alkalmazni.”

A szakértő az, aki szakvéleményt alkot, amely bizonyítási eszközként a bíróság előtt mérlegelés tárgyát képezi.

A poligráfos vizsgálat esetén az adatok értelmezéséhez és a következtetések levonásához megfelelő ismeretekre van szükség. Maga a vizsgálat lefolytatása is nagy szakértelmet igényel, mellyel általában sem az ügyész, sem a nyomozó hatóság tagja nem rendelkezik. Figyelembe véve azt is, hogy a poligráfos vizsgálat egyfajta pszichés hatást jelent a vizsgálati alany személyiségére, végrehajtását csak specialistának szabad megengedni.

Azonban a poligráfos vizsgálat eredményeinek megbízhatóságát sokan vitatják. Éppen ezért mindaddig, amíg a vizsgálat megbízhatósága kérdéses, és ily módon a következtetések kétes értékűek, a poligráfos vizsgálat eredményét eljárásjogi értelemben szakvéleménynek tekinteni nem lehet.

„Az új Be.-t megelőző időszakban a poligráfos vizsgálatot szakértő végezte, azonban kezdetben arra is volt példa, hogy a kriminálpszichológus szakértőket, mint szaktanácsadókat rendelték ki. A rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény hatályba

³⁷ Tremmel Flórián: Bizonyítékok a büntetőeljárásban – Dialóg Campus Kiadó Bp. – Pécs 2006., 180. old.

lépése után a poligráfós vizsgáló kizárólag a szakértő lett, aki szakvéleményt készített a vizsgálat eredményéről.”³⁸

Az új Be. azonban kimondja, hogy szaktanácsadó végezhet ilyen vizsgálatot, ami azt jelenti, hogy nyilatkozata még fogalmilag sem tekinthető bizonyítási eszköznek. A vizsgálat azonban szolgálhatja az ügyész, illetve a nyomozó hatóság tájékoztatását a gyanúsított szavahihetőségét illetően, vagy sugallhat bizonyos követendő nyomozási irányokat, és ezzel hozzájárulhat a nyomozás sikeréhez.

Ezzel kapcsolatban felvetődik a kérdés, hogy a poligráfós vizsgálat során pontosan milyen szerepet is tölt be a szaktanácsadó. Ugyanis ha jobban megvizsgáljuk a kérdést, szembetűnik, hogy a vizsgálat során keveredik a kihallgatás, valamint a szaktanácsadó közreműködése. „Ugyanis a vizsgálat során a kérdéseket a szaktanácsadó teszi fel, amely kétségtelenül kihallgatási elemeket tartalmaz a vizsgálati eredmény elérése céljából. A kihallgatást azonban mindig a nyomozóhatóság tagja végzi. A nyomozóhatóság és az ügyész veszi igénybe a szaktanácsadó közreműködését, ami a poligráfós vizsgálatnál kötelező, viszont a vizsgálat jellege miatt a szaktanácsadó „kvázi” kihallgatást is végez az általa ismert vizsgálati módszer megvalósítása érdekében. A poligráf kezelőjének azonban nem az lenne a feladata, hogy kihallgasson, hanem az, hogy az ingerkérdéseket és a válaszokat kísérő fiziológiai jelenségeket rögzítse, majd pedig a szakértelme alapján értelmezze, mégis a poligráfós vizsgálat során a szaktanácsadó szinte ugyanazokat a kérdéseket teszi fel, mint a nyomozóhatóság tagja, csak speciális módon.”³⁹

Éppen ezért lényeges, és eljárásjogi szempontból nem elhanyagolható kérdés, hogy a vizsgálatot végző személy mit értékel: „az ingerkérdésekre adott válaszok tartalmát, vagy az azt kísérő fiziológiai jelenségeket. Ugyanis ha a válaszok tartalmát értékeli, akkor kihallgat, viszont ha a fiziológiai változásokat, akkor már különös szakértelmet igénylő tevékenységet végez”⁴⁰, ezáltal szaktanácsadói minőségében vesz részt az eljárásban.

A szaktanácsadó olyan következtetéseket vonhat le, hogy például a vizsgált személy ismeri az elhalt személy fényképét, vagy a bűncselekmény elkövetésének helyszínét, az eltulajdonított tárgyakat. Azt, hogy ezen ismerete milyen forrásból táplálkozik, az eljáró hatóság feladata eldönteni, hiszen előfordulhat, hogy hallomásból, illetve újságból szerzett tudomást a dologról.

³⁸ Budaházi Árpád: A poligráfós vizsgáló - Ádám Antal (Szerk.): PHD Tanulmányok 8. PTE ÁJK Doktori Iskolája, Pécs 2009., 6. old.

³⁹ Miniszteri Indoklás az 1998. évi XIX. törvényhez

⁴⁰ Szijártó István: Poligráf a büntetőeljárásban – Belügyi szemle 1998. 7-8. szám, 39. old.

Fontos megjegyezni, hogy a szaktanácsadó nem válaszolhat olyan kérdésre, hogy az illető bűnös-e, vagy sem, vagy a vallomása megfelel-e a valóságnak vagy sem, mert ez a bíróság feladata.

Mindezek alapján elmondható, hogy a poligráfos vizsgálatot végző szaktanácsadó nyilatkozata nem minősül szakvéleménynek, tehát nem is bizonyítási eszköz.

Tárgyi bizonyítási eszköz

A Be. 115. § alapján:

„115. § (1) Tárgyi bizonyítási eszköz minden olyan tárgy (dolog), amely a bizonyítandó tény bizonyítására alkalmas, így különösen az, amely a bűncselekmény elkövetésének vagy a bűncselekmény elkövetésével összefüggésben az elkövető nyomait hordozza, vagy a bűncselekmény elkövetése útján jött létre, amelyet a bűncselekmény elkövetéséhez eszközül használtak, vagy amelyre a bűncselekményt elkövették.

(2) E törvény alkalmazásában tárgyi bizonyítási eszköz az irat, a rajz és minden olyan tárgy, amely műszaki, vegyi vagy más eljárással adatokat rögzít. Ahol e törvény iratról rendelkezik, ezen az adatot rögzítő tárgyat is érteni kell.

„A tárgyi bizonyító eszközök pusztán létükkel, térbeli helyzetükkel, elhelyezkedésükkel, fizikai tulajdonságaikkal, illetőleg állapotukkal is sok ismeretet nyújtanak.”⁴¹

Azonban ennél sokkal több információt szerezhetünk be, ha különböző krimináltechnikai eszközöket veszünk igénybe. Ilyen például a poligráf.

A poligráfos vizsgálat eredménye nem minősül tárgyi bizonyítási eszköznek, de sikeres alkalmazása esetén ilyet produkálhat. „A poligráfos vizsgálat elsősorban tárgyi bizonyítási eszközzel járulhat hozzá a felderítéshez és a bizonyításhoz.”⁴² Vegyünk példának egy olyan esetet, amikor a vizsgálat során kiderül, hogy az illetőnek „tettestudomása” van, ezáltal elárulja, hogy hova rejtette el az elkövetés eszközét. A

⁴¹ Bócz Endre: A bizonyítás egyes elméleti kérdései és gyakorlati problémái – Kriminológiai Közlemények 65., Magyar Kriminológiai Társaság, Bp. 2008., 99. old.

⁴² Budaházi Árpád: A bizonyítási eljárások és a poligráf - Rendvédelmi Füzetek, Rendőrtiszti Főiskola, Budapest 2010/4., 8. old.

vizsgálat lezajlását követően a hatóság ellenőrzi az általa elmondottakat, szemlét, házkutatást tart, és megtalálja az eszközt, így tárgyi bizonyítási eszköz kerül a birtokába.

A poligráf ezzel segítheti a nyomozó hatóságot a bizonyításban, illetve a felderítésben.

Okirat

A Be. alapján:

116. § (1) Okirat az a bizonyítási eszköz, amely valamilyen tény, adat valóságának, esemény megtörténtének vagy nyilatkozat megtételének bizonyítására készül, és arra alkalmas.

A miniszteri indokolás leszögezi, hogy „a szaktanácsadóként alkalmazott poligráf specialista véleménye – nem lévén bizonyítási eszköz – a bíróság elé nem terjeszthető.” Ennek ellenére a Legfelsőbb Bíróság 4/2007. számú BK véleményében az áll, hogy „a poligráf alkalmazásában közreműködő szaktanácsadó „felvilágosítása” a tárgyaláson szükség esetén felolvasható”. A Be. 182.§ (5) bekezdése alapján a szaktanácsadó közreműködéséről készült jegyzőkönyvet a nyomozás irataihoz kell csatolni. A jegyzőkönyv pedig tartalmazza a szaktanácsadónak a véleményét, így az okirati bizonyítékként a bíróság elé kerül, ha az ügyész vádat emel. Azonban a felhasználás módjáról a törvény nem rendelkezik. „A szaktanácsadói vélemény megállapításai ugyanúgy bizonyítékká válhatnak, mint korábban a szakvéleményé, csupán a bírón múlik, hogy a vizsgálat eredményét bizonyítékként figyelembe veszi-e vagy sem, függetlenül attól, hogy az okirati bizonyíték-e vagy szakvélemény.”⁴³

⁴³ Budaházi Árpád: A bizonyítási eszközök és a poligráf - Magyar Rendészet, Rendőrtiszti Főiskola, Budapest 2009/különszám, 20. old.

Bizonyítási eljárások és a poligráf

Az új Be., amely 2003-ban lépett hatályba, a bizonyítási eszközök mellett már bizonyítási eljárásokról is szól. A régi Be. nem tett különbséget a kettő között. Ezáltal a ma hatályos Be. törvény szerint bizonyítási eljárások: szemle, helyszíni kihallgatás, bizonyítási kísérlet, felismerésre bemutatás, szembesítés, szakértők párhuzamos meghallgatása.

Bár ezzel kapcsolatban iránymutatás nincs, de mivel a törvényalkotó úgy, ahogy a bizonyítási eszközöknél, itt sem használta a „különös” szót, ez arra utal, hogy a felsorolás ebben az esetben is taxatív jellegű. Tremmel Flórián írta: „A magunk részéről nem tartjuk helyénvalónak a bizonyítási eljárások elnevezést, és ezek taxatív felsorolását.”⁴⁴

Tremmel például a helyszínelést, szagazonosítást, illetve a poligráfos vizsgálatot is a bizonyítási eljárások között helyezné el.

Bizonyítási eljárás: az a folyamat, amelynek keretében a bizonyítási eszköz felhasználása révén a bizonyíték, a bizonyító tény megszerezhető.⁴⁵

Ezen eljárásokat az ügyész vagy a bíró rendeli el, és megtartásuk is az ő feladatkörükbe tartozik. Azonban a nyomozó hatóság is elrendelheti és megtarthatja, sőt a leggyakrabban a nyomozási főszakaszban kerül sor ilyen eljárás lefolytatására, mert az így nyert bizonyítékokra szükség van ahhoz, hogy egyáltalán vádat lehessen emelni.

A poligráfos vizsgálatot ügyész, valamint a nyomozó hatóság rendelheti el, ugyanis ahogy korábban láthattuk a bírósági szakban nem lehet alkalmazni, így értelemszerűen a bíró nem is rendelheti el. Ennek ellenére mégis elrendeli. A vizsgálat tartásával kapcsolatban is különbségek mutatkoznak a bizonyítási eljáráshoz képest. Míg az utóbbit az ügyész vagy a nyomozó hatóság tagja végzi, addig a poligráfos vizsgálatot egy szaktanácsadó, aki nem a hatóság tagja, csupán csak segítője.

Ahogy a fogalomból is kitűnik, a bizonyítási eljárásból bizonyítási eszköz származhat, ezzel szemben a poligráfos vizsgálat önmagában nem elegendő ahhoz, hogy bizonyítási eszköz származzon belőle, ahhoz szükség van egyéb eljárási cselekményre, például szemlére, kihallgatásra.

A bizonyítási eljárásoknál jelen lehet: nyomozó hatóság tagja, jegyzőkönyv-vezető, gyanúsított, védő, sértett, továbbá:

⁴⁴ Tremmel Flórián: Bizonyítékok a büntetőeljárásban – Dialóg Campus Kiadó Bp. – Pécs 2006., 166. old.

⁴⁵ Tóth Mihály: Büntető eljárásjog – hvgorac Lap – és Könyvkiadó Kft., 101. old.

184.(4) A nyomozási cselekményen jelen lehet az állam- és jogtudományi kar jogász szakán, illetőleg a Rendőrtiszti Főiskolán hallgatói jogviszony keretében szervezett szakmai gyakorlatát töltő személy, ha ezt az ügyész, illetőleg a nyomozó hatóság engedélyezi, és a jelen lévő gyanúsított, tanú vagy sértett ehhez írásban hozzájárul.

Ezzel szemben a poligráfós vizsgálaton a szaktanácsadón és a vizsgált személyen kívül más nem lehet jelen, mert az sértené azt a szabályt, mely szerint a vizsgálatot ingerszegény környezetben, nyugodt légkörben kell elvégezni. Arra azonban van lehetőség, hogy például egy detektív tükör alkalmazásával, figyelemmel kísérik a vizsgálatot egy szomszédos teremből.

A szemle

A Be. 119. § (1) bekezdése alapján:

119. § (1) Szemlét a bíróság, illetőleg az ügyész rendel el, és tart, ha a bizonyítandó tény felderítéséhez vagy megállapításához személy, tárgy vagy helyszín megtekintése, illetőleg tárgy vagy helyszín megfigyelése szükséges.

„A szemle speciális módszere a bizonyításnak, egy olyan eljárás, amelynek során a hatóság megismerheti az egyes tényeket, illetve tárgyakat, és így bizonyítási eszközökhöz jut.”⁴⁶

A szemlét a hatóság tagja végzi, de ha különleges szakismeretre vagy szakértelemre van szükség, akkor szaktanácsadót vagy szakértőt is igénybe vehet, attól függően, hogy szeretné-e, hogy ezen személy tevékenységéből bizonyíték származzon.

A szemlén jelen lehet a terhelt, a védő, a sértett, sőt lehetősége van a hatóságnak hatósági tanú igénybevételére is.

Ha össze szeretném hasonlítani a szemlét a poligráfós vizsgálattal, hasonlóságokat és különbségeket egyaránt találhatnék.

Mindkettőre jellemző, hogy alkalmazásukra leggyakrabban a nyomozási szakban kerül sor, és mindkettő elsősorban bizonyítási eszközök beszerzésére irányul.

A helyszíni szemle során általában a jelenlévők körében megtörténik egyfajta elétárás, amikor megismerkednek tényekkel, adatokkal. „Ez eredményezheti azt, hogy

⁴⁶ Bögöly Gyula, Budaházi Árpád, Csányi Csaba, Sléder Judit: Büntetőeljárás jog jegyzet – Rejtjel Kiadó 2010., 171. old.

mindenekelőtt a sértett szembesül állítása valótlanásával, de számításba jöhet a tanú, és ritka gyakorlati esetekben a már ott lévő (vagy tettenért) terhelt is. Ugyanakkor a szemle eredménye is kiválthat más igazságot.”⁴⁷ Mindez eredményezheti a vallomás megtételét vagy a korábbi vallomás megváltoztatását. Ugyanezt eredményezheti a poligráfós vizsgálat eredményének megmutatása az érintett személynek.

További hasonlóság, hogy mindkét esetben fontos szerep jut a szaktanácsadónak. A szemle esetén a bűnügyi technikus az, aki felkutatja a bizonyítási eszközöket, szükség esetén más szaktanácsadókat is bevonnak, a poligráfós vizsgálat esetén pedig a vizsgálatot végző személy a szaktanácsadó.

Abban azonban nagy különbség mutatkozik, hogy míg a szemlén többen jelen lehetnek, addig a poligráfós vizsgálaton kizárólag a szaktanácsadó, illetve a vizsgált személy van jelen.

Végül nem elhanyagolható különbség, hogy míg a helyszíni szemle megismételhetetlen, visszafordíthatatlan, addig a poligráfós vizsgálatot többször is meg lehet ismételni.

Tehát megállapítható, hogy a poligráfós vizsgálat nem tekinthető szemlének.

A poligráfós vizsgálat és a szemle közötti kapcsolat abból a szempontból fontos, hogy a vizsgálat során nyert információk nagyban megkönnyítik a szemlebizottság feladatait. Például a vizsgálat során kiderül, hogy az illető hova rejtette el az elkövetés eszközét vagy akár a holttestet, ezáltal a szemlén sokkal rövidebb idő alatt eljutnak a bizonyítási eszközökhöz. Ez azonban fordítva is igaz lehet. A hatóság a szemlén bizonyítási eszköz birtokába jut, amely megkönnyíti a vizsgálat során a szaktanácsadó munkáját azáltal, hogy lesz valami a kezében, amire mindenképp rá tud kérdezni, és nem zsákhamacska-szerűen kérdezzeti például az elkövetési eszközöket.

A helyszíni kihallgatás

A Be. 120. § (1) bekezdése szerint:

120. § (1) A bíróság, az ügyész vagy a nyomozó hatóság a helyszínen hallgatja ki a terheltet és a tanút, ha az addigi kihallgatás után is szükséges, hogy a bűncselekmény helyszínén nyilatkozzék, és mutassa meg

⁴⁷ Fenyvesi Csaba: Szembesítés – Dialóg Campus Kiadó Bp. – Pécs 2008., 182. old.

az elkövetés helyét, a bűncselekménnyel összefüggő más helyet, tárgyi bizonyítási eszközt vagy a cselekmény lefolyását.

A helyszíni szemle egy sajátos formája, amikor a helyszínen történik a kihallgatás, így lehetőséget adva a tanúnak vagy a terheltnek, hogy személyesen a helyszínen mutassa meg, mi történt és hogyan.

„A helyszíni kihallgatás több célt is megvalósíthat. Alkalmas a vallomások ellenőrzésére, kiigazítására; az ellentmondások feltárására, tisztázására, valamint újabb (az ügyben releváns) helyszínek, helyek megismerése, továbbá új bizonyítékok, bizonyítási eszközök beszerzésére és a verziók ellenőrzésére.”⁴⁸

Ezen célok közül a legtöbb a poligráfus vizsgálat céljai között is megtalálható. További hasonlóság, hogy mindkettőre jellemző a komplexitás, ami azt jelenti, hogy mindkettőben megtalálhatók más bizonyítási eljárásokra emlékeztető elemek.

Azonban a hasonlóságok ellenére elmondható, hogy a poligráfus vizsgálat nem tekinthető helyszíni szemlének, ugyanis míg az utóbbi legfőbb jellemzője, hogy a helyszínen folyik, addig a poligráfus vizsgálat a rendőrség egy épületében zajlik.

A helyszíni kihallgatásnak azért van jelentősége, mert a helyszín újbóli megtekintése, az élmény újbóli átélése különböző érzelmeket vált ki az elkövetőben, amely alkalmas lehet arra, hogy a korábbi hamis vallomását megváltoztassa. A poligráfus vizsgálat esetén is egyfajta újra átélésről beszélhetünk, mert azon kérdések feltevésekor, amelyek a bűncselekményre vonatkoznak, az érintett személynek megváltoznak a fiziológiai reakciói. Ez is eredményezheti azt, hogy megváltoztatja korábbi hamis vallomását.

A felismerésre bemutatás

A Be. 122. § (1) bekezdés szerint:

122. § (1) A bíróság, illetőleg az ügyész felismerésre bemutatást rendel el és tart, ha az személy vagy tárgy felismerése céljából szükséges. A terheltnek vagy a tanúnak felismerésre legalább három személyt vagy tárgyat kell bemutatni. A terheltnek vagy a tanúnak – ha más lehetőség nem áll rendelkezésre – felismerésre személy vagy tárgy fényképen, illetőleg más adathordozón rögzített kép-, illetőleg hangfelvétele is bemutatható.

⁴⁸ Budaházi Árpád: A bizonyítási eljárások és a poligráf - Rendvédelmi Füzetek, Rendőrtiszti Főiskola, Budapest 2010/4., 14. old.

„A felismerésre bemutatásnak az a jelentősége a nyomozás során, különösen annak kezdeti szakaszában, hogy egy szakszerűen lefolytatott felismerésre bemutatás a nyomozásnak megfelelő irányt tud adni.”⁴⁹ Ez elmondható a poligráfós vizsgálattal kapcsolatban is, ugyanis egy sikeres vizsgálat eredményezheti azt, hogy például a gyanúsítottként megvizsgált személyről kiderül, hogy nem ő az elkövető, ezáltal az eredmény teljesen más irányt szab a nyomozásnak.

Habár előfordulhat, hogy a poligráfós vizsgálaton fényképeket vagy tárgyakat mutatnak be a vizsgált személynek, és ezáltal közel áll a felismerésre bemutatáshoz, de mégsem tekinthető annak. A felismerésre bemutatás kizárólag arról szól, hogy személyeket vagy tárgyakat mutatnak be felismerésre, és azt a hatóság tagja végzi, addig a poligráfós vizsgálat nem kizárólag erről szól, és nem is a hatóság tagja, hanem szaktanácsadó végzi.

„Céljában és taktikájában is eltérések vannak, hiszen itt a személyazonosítás és nem a vallomásellenőrzés áll a középpontban. A felismerő vonakodása, ellenállása esetén is végrehajtható, kikényszeríthető (legrosszabb esetben fénykép segítségével).”⁵⁰ Ezzel szemben a poligráfós vizsgálatot csak az érintett hozzájárulásával lehet elvégezni.

Éppen ezért elmondható, hogy a poligráfós vizsgálat felismerésre bemutatásnak sem tekinthető.

A bizonyítási kísérlet

A Be. 121. § (1) bekezdése szerint:

121. § (1) A bíróság, illetőleg az ügyész, bizonyítási kísérletet rendel el és tart, ha azt kell megállapítani vagy ellenőrizni, hogy valamely esemény vagy jelenség meghatározott helyen, időben, módon, illetőleg körülmények között megtörténhetett-e.

„A bizonyítási kísérlet célja általában a látási, hallási vagy más viszonyok utólagos megállapítása.”⁵¹ Megtartása előtt a gyanúsítottat, tanút vagy sértettet részletesen ki kell hallgatni, hogy a „kérdéseményt mikor, milyen időpontban, milyen látási,

⁴⁹ Budaházi Árpád: A bizonyítási eljárások és a poligráf - Rendvédelmi Füzetek, Rendőrtiszti Főiskola, Budapest 2010/4., 15. old.

⁵⁰ Fenyvesi Csaba: Szembesítés – Dialóg Campus Kiadó Bp. – Pécs 2008., 179. old.

⁵¹ Bögöly Gyula, Budaházi Árpád, Csányi Csaba, Sléder Judit: Büntetőeljárás jog jegyzet – Rejtjel Kiadó 2010., 173. old.

hallási, környezeti és forgalmi viszonyok között, milyen távolságról és milyen helyzetből, kivel vagy kikkel együtt észlelte.”⁵²

Ugyanúgy, mint a poligráfós vizsgálat, ez a bizonyítási eljárás is a vallomás igazságtartalmának ellenőrzésére szolgál. Az érintett szembesül vallomásának hamis voltával, úgy, mint a poligráf esetében, ami ebben az esetben is azt eredményezheti, hogy beismerő vallomást tesz.

Azonban ebben az esetben is az állapítható meg, hogy a poligráfós vizsgálat nem tekinthető bizonyítási kísérletnek, mivel bizonyítási kísérlet számos helyszínen elképzelhető, a poligráfot viszont egy zárt teremben lehet alkalmazni.

A szembesítés

A Be. 124. § (1) bekezdése alapján:

124. § (1) Ha a terheltek, a tanúk, illetőleg a terhelt és a tanú vallomásai egymással ellentétesek, az ellentétet szükség esetén szembesítéssel lehet tisztázni. A szembesítettek a vallomásukat egymással előszóban közlik; megengedhető, hogy egymásnak kérdéseket tegyenek fel.

„A szembesítés gyakorlatilag két személy egyidejű kihallgatása, melynek célja a vallomásaikban mutatkozó lényeges ellentmondások tisztázása.”⁵³

Fenyvesi Csaba írta, hogy „a poligráf esetében is igazságkereső, vallomás-ellenőrző felderítő eszközről, informális szembesítésről van szó.”⁵⁴ A poligráf esetében is folyamatos őszinteség ellenőrzés folyik, folyamatosan szembesül a terhelt az elé tárt adatokkal, képekkel, kérdésekkel. Ugyanakkor ebben az esetben is a feszültségre, stresszhelyzetre épít a vizsgálat, mint a szembesítéskor, csak itt hiányzik a másik fél személyes jelenléte.

Míg a poligráf csak nyomozási szakban alkalmazható, addig a szembesítés bírósági szakban is elrendelhető, és a szembesítésnek a validitása nagyobb, mint a poligráfé.

Bár vannak hasonlóságok, a poligráfós vizsgálat nem tekinthető szembesítésnek.

⁵² Bögöly Gyula, Budaházi Árpád, Csányi Csaba, Sléder Judit: Büntetőeljárás jog jegyzet – Rejtjel Kiadó 2010., 173. old.

⁵³ Bögöly Gyula, Budaházi Árpád, Csányi Csaba, Sléder Judit: Büntetőeljárás jog jegyzet – Rejtjel Kiadó 2010., 176. old.

⁵⁴ Fenyvesi Csaba: Szembesítés – Dialóg Campus Kiadó Bp. – Pécs 2008., 183. old.

A szakértők párhuzamos meghallgatása

A Be. 125. § (1) bekezdés alapján:

125. § Ha a szakértők véleménye eltér, az eltérést a szakértők egymás jelenlétében való meghallgatásával lehet tisztázni.

Erre az eljárásra akkor van szükség, ha a bizonyítás során szükségessé vált újabb szakértő kirendelése, és az ő véleménye eltérő. Ez a szabályozás a poligráfra értelemszerűen nem alkalmazható, mivel a vizsgálatot nem szakértő, hanem szaktanácsadó végzi. Azonban előfordulhat olyan eset, hogy egy másik szaktanácsadót is főlkérnek a vizsgálat elvégzésére, és ekkor is születhet eltérő vélemény. Ebben az esetben szerintem nincs akadálya annak, hogy a szaktanácsadókat is szembeállítsuk egymással. Ez is irányt szabhat a büntetőeljárás további menetéhez.

Az összehasonlítások révén azt lehet elmondani, hogy a poligráfos vizsgálat egyik Be-ben nevesített bizonyítási eljárásnak sem feleltethető meg. Megállapítható, hogy a poligráfos vizsgálat rendelkezik azokkal a legfontosabb jellemzőkkel, mint a bizonyítási eljárások, de vannak olyan különbségek, amelyek miatt nem lehet összeegyeztetni az eljárásokkal. Ezen kívül a poligráffal kapcsolatban validitási problémák is vannak, ugyanis ameddig kérdéses a poligráf megbízhatósága, addig nem fogja a jogalkotó beemelni a poligráfot a bizonyítási eljárások körébe.

Értékelhető-e bizonyítékként az eredmény?

„Mind a magyarországi, mind a külföldi szakértők szerint a poligráfos vizsgálat az esetek többségében gyorsan szolgál eredménnyel, így jó eszköz arra, hogy az igazság kideríthető legyen, mégsem tökéletes és korlátlan eszköz. A műszer alkalmazásával és az elért eredmény bizonyító erejével kapcsolatban azonban szinte az eszköz alkalmazásának kezdetétől megoszlanak a vélemények.”⁵⁵

Hautzinger írta tanulmányában, hogy a poligráffal ellenőrzött vallomás csak közvetett bizonyítékként értékelhető, mert a vélemény nem magára a büntetőjogilag releváns tényre vonatkozik, ezáltal elsősorban a nyomozási szakban lehet kiemelt jelentősége ennek a véleménynek.

⁵⁵ Hautzinger Zoltán: Az igazságügyi őszinteségvizsgálat – Emlékkönyv Irk Albert egyetemi tanár születésének 120. évfordulójára, Pécs 2004., 47. old.

Mivel a jogi szabályozás alapján a poligráfós vizsgálatot nem szakértő, hanem szaktanácsadó végezheti, ezért nem is származik belőle szakvélemény, tehát ilyen formában bizonyítékként nem használható fel.

Azonban a szaktanácsadói vélemény a többi nyomozati anyaggal együtt a bíróság elé kerül, így a bíró mérlegeli, hogy az ítékezés során figyelembe veszi-e vagy sem. Azonban arra nincs lehetőség, hogy a bíróság csak erre alapozza a döntését.

Például ha a terhelt korábbi beismerő vallomását visszavonja, de a rendelkezésre álló poligráfós vizsgálat eredménye a bűnösségét támasztja alá, a bírónak nincs lehetősége kimondani a bűnösséget, ha egyéb bizonyíték nem áll rendelkezésére.⁵⁶

Tremmel indokoltnak találja „a „pótbizonyíték” (titkos bizonyítási eszköz) fogalmának bevezetését, különös tekintettel arra, hogy ezek a „titkos” bizonyítékok mind az öt „klasszikus” bizonyítási eszközt helyettesíthetik, bár jelenleg látszólag csak a tanúvallomás és az okirat sajátos válfajai.” Ilyen pótbizonyítéknak tekinti a gyermek tanúvallomását, a poligráfós vizsgálatot, valamint a szagazonosítást szolgálati kutya bevonásával.

Tremmel véleménye „a poligráfós kihallgatás igen jelentős közvetett bizonyítékot eredményezhet akkor, ha a vizsgálat eredménye valószínűségi vagy kategorikus jelleggel az ún. „tettetstudomás” meglétét támasztja alá.”⁵⁷

„A poligráfiai vizsgálat eredménye, mint bizonyíték csakis akkor minősül törvényesnek, ha a beszerzésére vonatkozó összes jogszabályi rendelkezés maradéktalanul érvényesül (pl. alanyi feltételek megléte, a gyanúsított önkéntes írásos beleegyezése, szaktanácsadó közreműködése). A műszeres vizsgálat eredménye tehát minden szükséges törvényi feltétel megléte esetén felhasználható bizonyítékként.”⁵⁸

A poligráf megbízhatósága

Azzal kapcsolatos véleményeket, hogy felhasználható-e bizonyítékként a poligráfós vizsgálat eredménye, valamint a bíró mérlegelése nagyban függ attól, hogy milyen a validitása (megbízhatósága) a poligráfnak. Ezzel kapcsolatosan is számos vélemény alakult ki. Egyesek szerint pont az csökkenti a műszer hatékonyságát, hogy nem a hazugságot mutatja ki, hanem vegetatív idegrendszeri változásokat. Valamint, hogy az eredmény manipulálható például köhécseléssel, mozgással, karfeszítéssel, stb. Azonban

⁵⁶ Budaházi Árpád: A bizonyítási eszközök és a poligráf - Magyar Rendészet, Rendőrtiszti Főiskola, Budapest 2009/különszám, 21. old.

⁵⁷ Tremmel Flórián: Bizonyítékok a büntetőeljárásban – Dialóg Campus Kiadó Bp. – Pécs 2006., 181. old.

⁵⁸ http://www.glossaiuridica.hu/gi1201/bun/gi1201_bun_alfoldi.pdf, letöltve: 2012. 03. 09.

Bollók Sándor szerint az illető manipulációja felfedhető, sőt, a zavaró kísérletezések mellett kimutathatók az igazi stressz reakciók, így a vizsgálat eredményét nem befolyásolják ezen próbálkozások. „A hatékonyságot támasztja alá egy öt éven keresztül gyűjtött adatokra támaszkodó tanulmány, amely szerint a poligráf vizsgálat alá vont esetek 96%-ában az eredmény pontosan kimutatható volt, és csak a fennálló négy százalékban volt kétséges.”⁵⁹

A megbízhatósággal kapcsolatban számos kísérletet folytattak, illetve tanulmányt írtak. Az egyik tanulmány vizsgálta például: (1) a poligráf vizsgálatok teljesítményét, akik különböző tanulmányi háttérrel valamint poligráf technikákkal kapcsolatos tapasztalatokkal rendelkeznek. (2) a számítógépes metódusok milyen hatékonysággal jelenítik meg a poligráf vizsgálatok eredményét. És végül (3) hogy mely laboratóriumi utánzott-bűncselekmény kísérletek szolgálnak információval valamint eredményekkel, amelyek következményekkel bírhatnak az alkalmazások területén. Ebben a kísérletben részt vett 6 poligráf vizsgálat és egy pszichofiziológus az Utah-i egyetemről, hogy „véletlenszerűen” értékeljék a 241 esetet, amiket egy számítógép választott ki az 1757 poligráf vizsgálat közül, melyeket Az Egyesült Államok titkosszolgálatát folytatott le a washingtoni székházában. Az eredmények azt mutatják, hogy az emberi és a számítógépes értelmezésnek a pontossága nagyon magas lett, 91%-tól 96%-ig voltak helyesek a megerősített őszinte válaszokban, és 85%-tól 95%-ig lettek helyesek a megerősített megtévesztő válaszok esetében. A véletlenszerű értelmezések valamivel alacsonyabb pontosságot produkáltak, 63% és 85% között születtek az őszinte, míg 84%-tól 95%-ban a megtévesztő válaszok esetében. A számítógép által végzett értékelések pontossága 95%-tól 96%-ig terjedt az őszinte, és 83% és 96% közötti határban mozgott a megtévesztő válaszoknál.”⁶⁰

Egy másik tanulmány arról szól, hogy a vizsgálatot végző döntéseit összehasonlították más eredményekkel, mint például beismerések, bizonyítékok, bírói rendelkezések. A 10 tanulmány figyelembe vette a 2042 eset eredményét, és az eredmény, ha feltételezzük, hogy minden egyet nem értés a poligráf hibája volt, akkor ez 98%-os érvényességet mutat. A megtévesztő eseteknél az érvényesség szintén 98% lett, míg a nem megtévesztőknél 97%. A tanulmányok rendőrségi valamint privát esetekből származtak,

⁵⁹ Hautzinger Zoltán: Az igazságügyi őszinteségvizsgálat – Emlékkönyv Irk Albert egyetemi tanár születésének 120. évfordulójára, Pécs 2004., 49. old.

⁶⁰ D C Raskin ; J C Kircher ; C R Honts ; S W Horowitz: Study of the Validity of Polygraph Examinations in Criminal Investigation. <https://www.ncjrs.gov/App/Publications/abstract.aspx?ID=113599>, letöltve: 2012. 03. 09.

felhasználva különböző poligráfós technikákat, amelyeket az Egyesült Államokban, Kanadában, Izraelben, Japánban valamint Lengyelországban folytattak le.⁶¹

A megbízhatóság megítélésében fontos szerepe van annak, hogy ki is végzi a vizsgálatot. Ugyanis „a poligráfós vizsgáló tevékenysége a gyakorlatra épül, a szakmai hozzáértése annál nagyobb, minél több vizsgálatot végez, ezért fontos, hogy a szaktanácsadó folyamatosan dolgozzon, mert a munkából való kiesés, vagy a nem gyakori kirendelés rontja a vizsgálat megbízhatóságát.”⁶²

Poligráf, mint vallomást befolyásoló eszköz?

„A BM kiadásában 1961-ben megjelent „Kriminalisztika” c. tankönyv például a poligráf használatát azon „áltudományos vagy lényegében a kényszerítés fogalmkörébe tartozó módszerek” között említi, „amelyeket a vallomások pszichológiai és pszichofiziológiai befolyásolására dolgoztak ki a burzsoá államokban.”⁶³

Érdekes kérdés. „Sokan egyetértenek abban, hogy a megtévesztő és csalárd húzások rendőri alkalmazása a kihallgatások alatt hamis vallomást eredményezhet.”⁶⁴

Külföldi kutatások arra az eredményre jutottak, hogy a Rendőrség számos esetben azért használja a poligráfot, hogy manipulálja a vallomást.

„Egyes kutatók valós rendőri kihallgatások videofelvételeit, hangfelvételeit és dokumentációját átvizsgálva azt tapasztalták, hogy néhány esetben a vádlottnak azt hazudták, hogy hibázott a hazugságvizsgáló teszten, és ezért vallania kell; jöllehet ezen esetekben a hazugságvizsgáló nem vallott kudarcot, csak nem volt elég meggyőző.”⁶⁵ Olyan megjegyzéseket tettek, hogy „a készüléknek valami nem tetszik” vagy „pontatlan lehet a válasz”, amely kijelentések a naiv embereknel még eredményre is vezettek. Kertész elutasító a poligráffal szemben, ő úgy gondolja, hogy egyes esetekben már a pusztá említése is beismerő vallomásra készíti az illetőt, másoknál pedig a készülék felszerelése eredményezi ugyanezt. Ezáltal előfordulhat, hogy vétlen személyek ismernek be olyan bűncselekményeket, amelyeket nem is ők követtek el.

⁶¹ N Ansley: Validity and Reliability of Polygraph Decisions in Real Cases, <https://www.ncjrs.gov/App/abstractdb/AbstractDBDetails.aspx?id=131528>, letöltés ideje: 2012. 03. 12.

⁶² Budaházi Árpád: A poligráfós vizsgáló - Ádám Antal (Szerk.): PHD Tanulmányok 8. PTE ÁJK Doktori Iskolája, Pécs 2009., 11. old.

⁶³ Erdei Árpád: Hazugságvizsgálat és igazságszolgáltatás – Collega 1997. I. évfolyam 6. szám, 11. old.

⁶⁴ Elek Balázs: A vallomás befolyásolása a büntetőeljárásban – Tóth Könyvkereskedés és Kiadó Kft., 105. old.

⁶⁵ Elek Balázs: A vallomás befolyásolása a büntetőeljárásban – Tóth Könyvkereskedés és Kiadó Kft., 105. old.

Összegzés

Dolgozatomban felvázoltam, milyen a helyzete a poligráfos hazugságvizsgálatnak a mai büntetőeljárás menetében, mennyire elfogadott módszer, miként használható fel az eredménye.

Elsőként azt vizsgáltam milyen a viszonya a bizonyítási eszközökkel, valamint maga a poligráf lehet-e bizonyítási eszköz. Arra a következtetésre jutottam, hogy bár a poligráf nem bizonyítási eszköz, de tárgyi bizonyítási eszköz megtalálásához vezethet, sőt eredménye okirati bizonyítékká is válhat, mivel bekerül a nyomozati anyagok közé. Ezen kívül használatával a hatóság ellenőrizni tudja a terhelt, valamint a tanú vallomásának hitelességét, ezáltal segíti a nyomozás további menetét, újabb gyanúsítottak megtalálását.

Ahogy láthattuk a Be. törvény nem helyezi el sem a bizonyítási eszközök, sem a bizonyítási eljárások között, azonban az már fejlődést jelent, hogy 2011 nyarától nem csak a gyanúsított, hanem a tanú poligráfos vizsgálatát is megengedi. Ezzel a szabályozással a törvény lehetőséget ad arra, hogy egységes legyen a poligráf alkalmazása a tanúk esetében.

Ezt követően a bizonyítási eljárásokkal kapcsolatos viszonyát vázoltam fel. Véleményem szerint a poligráfos vizsgálat hozzájárul a büntetőeljárás sikeres lefolytatásához, ezért mindenképp el kellene gondolkodni azon, hogy elhelyezze a jogalkotó a bizonyítási eljárások között a további kételyek, ellentmondások kiküszöbölése érdekében. Ha ezt megtenné a jogalkotó, akkor ahhoz sem férne kétség, hogy figyelembe vehető bizonyítékként. Vegyük például azt, hogy egyes esetekben szükséges lehet szaktanácsadó meghallgatására a bírósági főszakaszban. Ilyenkor probléma elé néz a bíróság, ugyanis szaktanácsadó meghallgatására nincs lehetőség, tehát vagy szakértőként rendeli ki, vagy tanúként. Azonban ahogy korábban írtam tanúként nem hallgatható ki, szakértőként pedig a törvény rendelkezése alapján nem lehet meghallgatni. Éppen ezért törvényben kellene szabályozni, és létrehozni a szakértő meghallgatásához hasonlóan a szaktanácsadó meghallgatását, valamint a szaktanácsadók párhuzamos meghallgatásához hasonlóan a szaktanácsadók párhuzamos meghallgatása bizonyítási eljárást.

Bár teljes körűen nem tudtam megválaszolni a kérdéseket, de véleményem szerint rálátást kaptunk a poligráf jelenlegi helyzetére, valamint a szabályozás egyes problémáira.

Vizsgálódásomat ebben a témában a poligráf iránti érdeklődésem váltotta ki. Meg kell állapítanom, hogy minél többet olvastam a témáról, annál inkább meggyőződésemmé vált ezen eszköz hasznossága. Bár vannak ellenzői, és a szabályozás sem a legtökéletesebb, én hiszem, hogy van jövője a módszer alkalmazásának.

Források:

- Bánáti János, Belovics Ervin, Csák Zsolt, Sinku Pál, Tóth Mihály, Varga Zoltán: Büntető eljárásjog - hvgorac Lap –és Könyvkiadó Kft.
- Budaházi Árpád: A poligráf múltja, jelene és jövője, Magyar Rendészet, Rendőrtiszti Főiskola Bp. 2007/3-4. szám
- Budaházi Árpád: A vallomás őszinteségének ellenőrzése, különös tekintettel a poligráfos vizsgálatra. Kézirat, 2012.
- Budaházi Árpád: A büntetőeljárás alapelvei és a poligráf – Rendvédelmi Füzetek 2010. 1. szám
- Füzetek, Büntetőjogi és Kriminológiai tanulmányok II. Rendőrtiszti Főiskola, Budapest 2009/1.
- Budaházi Árpád: A bizonyítási eszközök és a poligráf - Magyar Rendészet,
- Rendőrtiszti Főiskola, Budapest 2009/különszám
- Budaházi Árpád: A bizonyítási eljárások és a poligráf - Rendvédelmi Füzetek, Rendőrtiszti Főiskola, Budapest 2010/4.
- Budaházi Árpád: A poligráf vizsgálat - Ádám Antal (Szerk.): PHD Tanulmányok
- 8. PTE ÁJK Doktori Iskolája, Pécs 2009.
- Budaházi Árpád: A poligráf, mint nyomozást orientáló eszköz - Rendvédelmi
- Bócz Endre: A bizonyítás egyes elméleti kérdései és gyakorlati problémái – Kriminológiai Közlemények 65., Magyar Kriminológiai Társaság, Bp. 2008.
- Bollók Sándor: A poligráf – a szakértő szemével – Belügyi szemle 1987. 6. szám
- Bögöly Gyula, Budaházi Árpád, Csányi Csaba, Sléder Judit: Büntetőeljárás jog jegyzet – Rejtjel Kiadó 2010.
- Elek Balázs: A vallomás befolyásolása a büntetőeljárásban – Tóth Könyvkereskedés és Kiadó Kft.
- Erdei Árpád: Hazugságvizsgálat és igazságszolgáltatás – Collega 1997. I. évfolyam 6. szám
- Erdei Árpád: Hazugságvizsgálat és igazságszolgáltatás – Magyar Jog 1988.
- Fenyvesi Csaba: Szembesítés – Dialóg Campus Kiadó Bp. – Pécs 2008.
- Hautzinger Zoltán: Az igazságügyi őszinteségvizsgálat – Emlékkönyv Irk Albert egyetemi tanár születésének 120. évfordulójára, Pécs 2004.

- Kertész Imre: Poligráfós vizsgálat a büntetőeljárásban – Főiskolai Figyelő+ 1990. 2. szám
- Király Tibor: Büntetőeljárás jog – Osiris Kiadó 2008.
- Anti-Barta-Bócz-Krispán-Lakatos-Romasz: Krimináltaktika I. tankönyv, Rejtjel Kiadó 2004.
- Kővári István - Gyurác Andrea: Poligráf a joghallgatók szemével – Belügyi szemle 1988. 5. szám
- Krispán István: Tájékoztatás és sugalmazás – avagy mire jó a poligráfós hazugságvizsgálat – Belügyi szemle 2005. 1. szám
- Krispán István: A poligráfós hazugságvizsgálatok rendőrségi alkalmazásának magyarországi múltja, jelene, jövője – Belügyi szemle 2004. 6. szám
- Szíjártó István: Poligráf a büntetőeljárásban – Belügyi szemle 1998. 7-8. szám
- Szlavikovich István Gábor: A poligráf alkalmazásának lehetőségei és korlátai – Studia Invenum Inrisperitorum, Pécs 2006.
- Tremmel Flórián: Bizonyítékok a büntetőeljárásban – Dialóg Campus Kiadó Bp. – Pécs 2006.
- http://www.fovarositorvenyszek.hu/sites/default/files/allomanyok/szellemimuhely/dr_petho_erzsebet_margit.pdf
- http://www.glossaiuridica.hu/gi1201/bun/gi1201_bun_alfoldi.pdf
- <http://www.polygraph.org/section/resources/frequently-asked-questions>
- <https://www.ncjrs.gov/App/Publications/abstract.aspx?ID=113599>
- <https://www.ncjrs.gov/App/abstractdb/AbstractDBDetails.aspx?id=131528>